

Med barnet som gidsel – stalking af mødre

Sille Schandorph & Ask Elklit

Videnscenter for Psykotraumatologi

Syddansk Universitet 2013

Trykkeri: Print and Sign, Syddansk
Universitet, Campusvej 55, 5230 Odense M.

Copyright© Sille Schandorph & Ask Elklit

Videnscenter for Psykotraumatologi
Campusvej 55
5230 Odense M
Tlf: 65502798
www.psykotraume.dk

Forfattere:
Sille Schandorph & Ask Elklit
Udgivelsesår 2013

ISBN:
978-87-92646-76-7
87-92646-76-x
EAN:
5798000424098

Indhold

1. Indledning	5
1.1 Forskning og lovgivning	5
1.2 Forekomst af stalking	6
1.3 Hvem bliver udsat for stalking?	7
1.4 Partnerstalking	7
1.5 Konsekvenser af partnerstalking	8
2. Formål med rapporten	9
3. Metodebeskrivelse	10
3.1 Dataindsamling	10
3.2 Undersøgelsesredskaber	10
3.3 Datarensning	17
3.4 Statistiske metoder	18
4. Resultater	19
4.1 Om respondenterne	19
4.1.1 Aldersfordeling	19
4.1.2 Boligforhold	19
4.1.3 Antal uddannelsesår	19
4.1.4 Jobsituation	20
4.1.5 Økonomiske forhold og konsekvenser i forbindelse med stalking	20
4.1.6 Diagnose, misbrug eller dom hos forfølgeren	21
4.2 Forhold mellem mor, forfølger og børn	21
4.2.1 Børn	21
4.2.2 Hvilken far, der forfølger	22
4.2.3 Forældremyndighed	22
4.2.4 Fædrenes samvær med børnene	23
4.2.5 Konflikter i forbindelse med samvær med børnene	24
4.2.6 Forholdet mellem mor og forfølger	29
4.2.7 Vold	29
4.2.8 Kvindernes nuværende situation	30
4.2.9 Andre belastninger hos mor og børn	31
4.3 Helbred og aktivitetsniveau	31
4.3.1 Helbredstilstand (EQ-5D)	32

4.3.2 Funktionsniveau (SDS)	33
4.3.3 Smerter (VAS)	33
4.3.4 Behandlerbesøg.....	35
4.4. Forfølgelsen	36
4.4.1 Tidligere potentielle traumer	36
4.4.2 Større livsændringer inden for det sidste år	37
4.4.3 Hændelser oplevet i forholdet med forfølgeren (PMWI).....	37
4.4.4 Kvindens og stalkers adfærd ved konflikter (CTS-2).....	39
4.4.5 Reaktion ved forfølgelsen (A2-kriterie)	41
4.4.6 Stalkerens adfærd (SBC)	42
4.4.7 Konsekvens af forfølgers adfærd over for kvinden	44
4.4.8 Forfølgelsens påvirkning af børn og familie	45
4.4.9 Sikkerhedsforanstaltning mod forfølgeren	46
4.4.10 Kontakt med forskellige instanser	47
4.4.11 Kvalitative besvarelser om at være mor og blive forfulgt	52
4.4.12 Social støtte under forfølgelsen (CSS)	54
4.5. Psykisk belastning.....	55
4.5.1 Tonisk immobilitet under forfølgelsen (TIS).....	55
4.5.2 PTSD-symptomer (HTQ-17)	56
4.5.3 Negativ affekt, dissociation og somatisering (TSC-26, SCL-somatisering).....	57
4.5.4 Depression og angst (SCL-depression, HSCL-25)	58
4.5.5 Angst for angsten (ASI)	58
4.5.6 Affektregulering (ARC).....	58
4.5.7 Tilknytning (RAAS)	59
4.5.8 Coping (CERQ-short).....	60
4.5.9 Afhængighed/misbrug (AUDIT-4).....	62
4.6 Opsamling af resultater	64
4.7 Mødrenes vurdering af spørgeskemaet	67
5. Afrunding	69
6. Referencer	70
Bilag 1 – Deskriptiv statistik og intern validitet for spørgeskemaer.....	77

”Uvisheden, at aldrig vide hvornår det startede og stoppede. At altid at skulle være på vagt, og i beredskab. At aldrig kunne opnå tryghed igen, og at aldrig kunne føle sig sikker. At altid skulle have det i tankerne, i kroppen og ikke gøre sig fri af det. At blive overrasket over mine egne reaktionsmønstre (...) At aldrig blive helt fri, før at han er død, eller før mine børn er voksne.”

”At myndighederne ikke kunne/ville gøre noget eller var passive – deres faglige inkompetence opleves værre end selve overgrebene fra børnenes far. For hvis myndighederne ikke kan yde hjælp/assistance til børnene og mig, hvem kan så? Jeg oplever, at myndighederne er med til at nedbryde mig, der er børnenes primære omsorgsgiver...”

”Trusler på livet, overvågning og bagvaskelse af mig og min familie i børnenes skole og institutioner og på kommune med alt hvad dermed følger af samtaler og mistro fra kommunen og frygten for at han skulle få succes med at manipulere sagsbehandlere til at tror hans historier, baseret på fri fantasi, og derved tvangs fjernelse af mine børn. Manipulation af fælles barn (...) Utrygheden både ude og i eget hjem. det vedvarende pres gennem 12 år, hvor man ikke bliver taget alvorlig af myndighederne, men betragtes som hystade og usamarbejdsvillig, når man fastholder sig selv og vil beskytte sine børn.”

”Det at et andet menneske igen og igen kan trænge sig ind på steder, hvor man burde kunne være i fred og føle sig allermest tryk, uden at det får nogen konsekvenser... Det er ikke ham, men mig der står med både stalkingen og et dokumentations problem. At alle overgreb, som ikke kan dokumenteres, er tilladte! Og de overgreb/forfølgelser/konsekvenser som kan dokumenteres, de gradbøjes, devalueres... Det er som om, at man ikke er berettiget til sin egen livshistorie! Følelsen af, at det vi går igennem/gik igennem er betydningsløst, nærmest ligegyldigt... Ærlighed og alt det, som man normalt forbinder med at være et normalt fungerende menneske, kommer til kort.”

”Mit udtrykte behov for samværsstop tolkes som manglende forældreevne, og jeg var lige ved at miste bopælen, indtil jeg lærte at lyve, stoppe med at fortælle at jeg var voldsramt og forfulgt, og stoppe med at sige, at far er psykopat og uegnet til samvær. Var jeg fortsat med at fortælle sandheden, havde jeg mistet mit barn. Men nu, hvor jeg har lært at lyve og sige, at min lille datter har brug for sin psykopatiske far, anser man mig for egnet til at have fuld forældremyndighed. Den, der siger "samarbejde" flest gange og taler godt om den anden forælder, vinder barnet.”

(Citater fra kvinder forfulgt af faderen til deres børn)

1. INDLEDNING

Stalking indebærer gentagende chikane og forfølgelse af en bestemt person. Det kan omhandle at overvåge en person, dukke op ved personens hjem eller arbejde, at foretage chikanerende telefonopkald til personen, efterlade breve eller gaver eller vandalisere vedkommendes ejendom. Personen udsat for stalking kan opleve trusler om fysisk skade, direkte overfald og i værste fald forsøg på mord (Logan, 2010; Tjaden & Thoennes, 1998). Der ses et mønster af intentionel forfølgelse fra stalkerens side, som implicit eller eksplicit truer ofrets sikkerhed. Forfølgelsen er uønsket af ofret og medføre stor frygt (Reid Meloy, 2007).

Gennem de seneste år er interessen for fænomenet stalking steget i Danmark (Johansen, Tjørnhøj-Thomsen & Helweg-Larsen, 2013). Begrebet 'stalking' er herhjemme stadig en forholdsvis ny betegnelse for vedvarende chikaneadfærd og forfølgelse, selvom fænomenet har været kendt længe fx blandt psykologer, hos politiet, på kvindecentre eller i andre organisationer, der hjælper udsatte personer.

1.1 Forskning og lovgivning

De første undersøgelser med danske populationer er i sin spæde start med én dansk befolkningsundersøgelse (Tambour Jørgensen, 2013) og én kvalitativ undersøgelse baseret på 25 interviews (Johansen et al., 2013).

I Europa er stalking stadig et nyt forskningsområde med enkelte studier, foruden de to danske, foretaget i Tyskland, Østrig, Belgien, Holland, Italien, Finland og Sverige (ibid.). I USA har forskningen på området været tiltagende siden 1990'erne, hvor stalking blev indskrevet i lovgivningen i alle 50 stater (Spitzberg & Cupach, 2007; Tjaden & Thoennes, 1998), og USA er således det land, som har forsket mest i fænomenet stalking. Flere lande som Canada, Australien, New Zealand og Storbritannien har også sidenhen vedtaget love, som kriminaliserer stalking og er efterhånden godt aktive inden for forskningen på området (Larsen, 2010). I Sverige trådte den første lov mod stalking i kraft oktober 2011¹, og i marts 2012 trådte Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning² i kraft i Danmark. Der findes ingen lov i Danmark, hvor stalking i sig selv er en strafbar handling, men med dette lovforslag er stalking nu indskrevet som en straffskærpende omstændighed ved overtrædelse af enten et tilhold, opholdsforbud eller bortvisning.

¹ <http://www.polisen.se/Lagar-och-regler/Om-olika-brott/Stalkning/> og den svenske straffelov Brottsbalkan kapitel 4 Om brott mot frihed och frid, § 4b

² Lov nr. 112 af 03/02/2012: <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=140188>

1.2 Forekomst af stalking

Den danske befolkningsundersøgelse er baseret på en analyse af spørgeskemabesvarelser fra 6405 personer i alderen 18-74 år indsamlet via Danmarks Statistiks CPR-registre i perioden juni-december 2012³.

Ud fra denne undersøgelse estimeres det, at 8,9 % af den danske befolkning i alderen 18-74 år på et eller flere tidspunkter i løbet af deres liv har været udsat for stalking, hvilket svarer til knap hver tiende danskere. Hvis fokus til gengæld er på, hvor mange, der inden for det seneste år, har været udsat for stalking, drejer det sig om 2,9 %, hvilket svarer til 100.000-132.000 danskere (Tambour Jørgensen, 2013).

At 8,9 % af den danske befolkning på et tidspunkt i livet har været udsat for stalking er omtrent det samme omfang, der ses i Sverige. I en undersøgelse udført af BRÅ⁴ med tilsvarende definition af gentagende chikane og forfølgelse estimeres det, at 9 % af 18-79-årige på et tidspunkt i livet har været udsat for stalking⁵ (Dovelius, Öberg & Holmberg, 2006).

Kigger der i den danske undersøgelse udelukkende på kvinder, stiger tallet til 11,7 %, og hvad angår danske mænd har 6,2 % været udsat for stalking i løbet af deres liv (Tambour Jørgensen, 2013).

Flere lande har undersøgt prævalensen af stalking. Resultaterne varierer noget. Af en undersøgelse med en repræsentativ national sample fra England og Wales fremgår det, at 11,8 % af befolkningen på et tidspunkt i livet har oplevet at blive stalket. Specifikt for kønnene har 16,1 % hos kvinderne og 6,8 % af mændene oplevet at blive stalket (Budd & Mattinson, 2000). I USA drejer det sig om 8 % af kvinderne og 2 % mændene i en undersøgelse med samme type sample (Tjaden & Thoennes, 1998). I studier, der anvender randomiserede samples svinger forekomsten fra, at 12 % af befolkningen har været udsat for stalking i Tyskland (Dressing, Kuehner & Gass, 2005), op til 18 % i Østrig (Freidl, et al., 2011) og hele 23,4 % i Australien (Purcell, Pathé & Mullen, 2002).

Den varierende prævalens kan forklares ud fra de metodiske valg i undersøgelseerne, fx forskelle i definitionerne af stalking – jo bredere definition af stalking, des større livstidsprævalens ses der – eller forskellige inklusionskriterier for undersøgelseernes samples. Som eksempel kan det nævnes, at flere studier specifikt har undersøgt omfanget af stalking på amerikanske colleges, hvor

³ Denne sample er baseret på en stikprøve repræsentativ for befolkningen som helhed, men af hensyn til sammenlignelighed med en tilsvarende svensk undersøgelse, er der kun stillet spørgsmål til personer fra 18-74 år og ikke til 16-17-årige (Tambour Jørgensen, 2013).

⁴ Brotsförebyggande rådet. Det svenske kriminalpræventive råd.

⁵ Begrebet 'stalking' anvendes ikke i BRÅ 2006. Der spørges dog til, hvorvidt respondenterne har været udsat for gentagen chikane, det være sig forfølgelse, overvågning, uønskede besøg, telefonopringninger, breve, e-mails, sms'er, gaver o.l., af én person.

prævalensen er noget højere end i den generelle befolkning (McNamara & Marsil, 2012). Ud fra dette samt det faktum, at stalking er et kulturbundet fænomen, bliver sammenligningen af data imellem landene problematisk eller i nogle tilfælde umulig.

1.3 Hvem bliver udsat for stalking?

Til trods for de metodologiske forskelligheder og deraf varierende prævalens fremgår det af de forskellige studier, at størstedelen af ofre for stalking er kvinder. Kønsfordelingen i den danske undersøgelse viser, at 37 % af de stalkingramte er mænd og 63 % er kvinder (Tambour Jørgensen, 2013).

Hvad angår relationen mellem ofret og stalkeren, viser undersøgelsen, at 26 % af de stalkingramte har været udsat for stalking af en (forhenværende) ægtefælle, samlever eller kæreste, og 2 % er blevet stalket af et andet familiemedlem. 35 % af de stalkingramte kender ikke deres stalker, og 38 % er blevet stalket af en bekendt (ibid.). Denne fordeling svarer nogenlunde til den estimerede fordeling i andre lande, men nogle udenlandske studier, bl.a. amerikanske studier med nationale samples, angiver dog en noget større procentdel af stalkingramte, der stalkes af en nuværende eller tidligere partner (ca. 50 %) end stalking af en bekendt (13 %) eller ukendt forfølger (ca. 37 %) (Mohr Carney & Barner, 2012; Logan, 2010).

I den danske undersøgelse ses der desuden en signifikant sammenhæng mellem den stalkingramtes køn og relation til stalkeren. De kvindelige stalkingramte er hyppigere end de mandlige blevet stalket af en, de har haft en nær relation med⁶, hvorimod mændene hyppigere har oplevet at blive stalket af en ukendt person (Tambour Jørgensen, 2013).

1.4 Partnerstalking

I forhåndenværende undersøgelse er fokus på danske kvinder, som bliver udsat for partnerstalking, altså forfølgelse og chikane fra en tidligere kæreste, samlever eller ægtefælle. Interessen for netop denne gruppe af stalkingramte skyldes, at disse kvinder ser ud til at være særligt udsatte.

I den danske befolkningsundersøgelse af Tambour Jørgensen (2013) ses en signifikant sammenhæng mellem længden af stalkingforløbet og relationen mellem den stalkingramte og stalkeren. Over halvdelen (55 %) af gruppen af stalkingramte, som udsættes for stalking af en, de har haft en nær relation til, er blevet stalket i mere end et halvt år, hvorimod ved de forløb, hvor stalkeren er ukendt, varer stalkingen oftere noget kortere tid. Slutteligt i rapporten angives det, at

⁶ En (forhenværende) ægtefælle, kæreste, samlever eller andet familiemedlem.

der ses en klar tendens til, at især stalkingramte, som har haft en nær relation til stalkeren har oplevet de alvorligste stalkingforløb.

Kigges der på udenlandske studier om partnerstalking, ses det, at forfølgelsen af en partner hos størstedelen allerede starter, mens parterne stadig er i et forhold for så at tage til, når forholdet ophører (Logan, 2010). Litteraturen fra USA viser endvidere, at 81 % af de kvinder, som forfølges af en partner (tidligere som nuværende) har været udsat for partnervold (Mohr Carney & Barner, 2012; Tjaden & Thoennes, 1998), og ligeledes ser der ud til at være en signifikant association mellem partnerforfølgelse og seksuelle overgreb. Ved sammenligning af partnerstalkere med ikke bekendte stalkere er partnerstalkere generelt også mere truende over for ofrene og vil i højere grad handle på deres (voldelige) trusler. I kraft af deres tidligere intime kendskab til deres ekspartner (fx vedkommendes vaner, største frygt eller svagheder) har de også mere viden, som de kan bruge i deres repertoire af ”forfølgelsestaktikker” (Logan, 2010). Desuden ser det ud til at flere partnerstalkere end ikke-partnerstalkere overtræder deres polititilhold (Logan, Shannon & Cole, 2007). Flere af disse og mange andre forhold relaterede til partnerstalking er ikke før nu blevet undersøgt i danske populationer.

1.5 Konsekvenser af partnerstalking

Konsekvenser af stalking har en indvirkning på mange områder af de stalkingramtes liv. De stalkingramte belastes økonomisk og påvirkes i arbejdssammenhænge. Desuden kan den stalkingramte opleve at blive afskåret fra sit sociale netværk, især hvis pårørende også bliver chikaneret eller truet (Johansen et al., 2013; Logan, 2010; Abrams & Robinson, 2002).

De psykiske konsekvenser og følgevirkninger for den stalkingramte ser også ud til at være omfattende. Ud fra den udenlandske litteratur ser det ud til, at ofre for partnerstalking kan komme til at lide af kumulativ stress, søvnproblemer, angst, posttraumatisk stresstilstand (PTSD), depression, og en del somatiske symptomer som følge af den vedvarende belastende situation (Logan, 2010).

Hvis den udsatte for partnerstalking har børn sammen med stalkeren, kompliceres situationen yderligere og bliver mere sårbar. Den stalkingramte kan opleve, at partneren inddrager børnene i truslerne, fx truer med at skade børnene eller tage dem fra den stalkingudsatte eller anmelde vedkommende som dårlig forældre til det offentlige system (Logan, 2010). I den danske kvalitative rapport belyser Johansen et al. (2013) problematikken ud fra interviews af seks kvinder, som har fælles børn med deres stalker. Her forklares det, at hvis den stalkingramte og stalkeren har fælles

forældremyndighed over børnene eller har et årelangt sagsforløb kørende, kan det fælles forældreskab blive en mulig legitim kontakt fra stalkeren til den stalkingramte, og stalkingen kan således komme til at foregå igennem barnet og de sociale myndigheder. Sådanne komplicerede situationer kan være svære for de stalkingramte at dokumentere pga. den mere subtile karakter, stalkingen har. Dette kan medvirke til, at udsatte for partnerstalking har svært ved blive anerkendt såvel juridisk som andre steder i det offentlige system, hvilket kan lede til større afmagt og frygt hos den stalkingramte. Samtidig kan denne gruppe af kvinder have endnu sværere ved at få hjælp gennem det offentlige system, som først reagerer, når børnene er begyndt at vise tegn på mistrivsel (ibid.).

2. FORMÅL MED RAPPORTEN

De interviewede kvinder i den danske undersøgelse af Johansen et al. (2013) ønsker generelt, at der kan opnås større anerkendelse fra omverdenen af deres problemer med, at faderen til deres børn stalker dem. De efterlyser en bedre forståelse for situationens alvor og de psykiske reaktioner og konsekvenser, som følger af stalkingen (ibid.).

Forhåndenværende rapport klarlægger ud fra en empirisk undersøgelse de psykosociale problematikker og konsekvenser, der opstår hos mødre, der bliver forfulgt og chikaneret af en tidligere partner, som de har fælles børn med. Dette gøres med håb om at en større udbredelse af viden om stalking kan bidrage til denne anerkendelse både i praktisk og bredere forstand.

3. METODEBESKRIVELSE

3.1 Dataindsamling

Data i denne undersøgelse er baseret på spørgeskemabesvarelser fra mødre udsat for stalking af faderen til deres børn. Kontakten til mødre blev etableret via foreningen Mødrerådet og gennem en reklame for undersøgelsen på www.anti-stalking.dk. Ved kontakt over mail fik respondenterne tilsendt et link til et online spørgeskema styret af SurveyXact. Indsamlingen af spørgeskemaer forløb fra januar 2013 til april 2013.

3.2 Undersøgelsesredskaber

Spørgeskemaet er sammensat af demografiske spørgsmål, 18 standardiserede spørgeskemaer og spørgsmål om de sociale myndigheders involvering. Vi estimerede at spørgeskemaet ville tage ca. 45-60 minutter at udfylde.

Spørgeskemaet indledes med de demografiske spørgsmål om alder, statsborgerskab, fødeland, uddannelse, økonomi og jobsituation. For at illustrere kompleksiteten i, at mødre bliver forfulgt af en tidligere partner, som er far til deres børn, spørges der ind til antal børn, far/fædre til børnene, fordeling af forældremyndighed og samværsordning. Selve forholdet mellem moderen og faderen undersøges også, bl.a. om det var voldeligt, og hvordan kontakten mellem dem er i dag. Kvindernes tidligere samt nuværende forhold vurderes ligeledes.

Mødrenes oplevelse af egen sikkerhed undersøges ud fra 10 spørgsmål om, hvordan forfølgeren får kvinden til at føle, hvilket besvares på en skala fra 1 (Meget uenig) til 6 (Meget enig), og kvindernes følelse af egen sikkerhed vurderes ud fra kvindernes score på en 7-punkts Likert-skala (1 = "Slet ikke", 4 = "Noget", 7 = "Virkelig meget"). Hertil spørges der ind til, hvilke sikkerhedsforanstaltninger kvinderne har foretaget for at beskytte sig selv og sin familie.

Der stilles spørgsmål om, hvorvidt mødre har været i kontakt med Statsforvaltningen, politi, fogedretten eller domstol i forbindelse med at de bliver forfulgt af faderen. Kontakten til diverse instanser i forbindelse med stalking er også inkluderet samt spørgsmål om behandling hos læge, psykolog/psykiater, psykoterapeuter eller andre behandlere.

Den resterende del af spørgeskemaet består af en sammensætning af forskellige standardiserede skemaer, spørgsmål om tidligere traumeoplevelser og spørgsmål om DSM-IV's traumekriterium for PTSD (se tabel 1). Hertil har vi suppleret med andre spørgsmål ang. kvindernes livssituation,

sociale og psykologiske forhold samt fysiske oplevelser ud fra anbefalinger fra enkelte af de forfulgte mødre, som gennemlæste vores spørgeskema inden dataindsamlingens start.

Ved enkelte af spørgsmålene var der mulighed for at uddybe sine besvarelser med kvalitative beskrivelser af oplevelsen af at være mor og blive udsat for stalking.

Tabel 1: Måleredskaber anvendt i spørgeskemaet

Belastningskriterier	Måleredskaber	Forkortelse
Livskvalitet	EuroQol	EQ-5D
Disability / nedsat social funktion	Sheehan Disability Scale	SDS
Smerte	Visual Analog Scales	VAS
Angst	Anxiety Sensitivity Index	ASI
Reaktionsform ved traumeeksponering (intens frygt, hjælpeløshed eller rædsel)	Spørgsmål til A2 kriterium i DSM-IV om PTSD	A2
Stalking-adfærd	Stalking Behavior Checklist	SBC
Emotionel misbrug/vanrøgt	Psychological Maltreatment of Women Inventory	PMWI
Intim partnervold	Conflict Tactics Scale-2	CTS-2
Andre traumer	Spørgsmål ud fra figur 1 i Kessler et al. 1995	Kessler et al. 1995
Social støtte	Crisis Support Scale	CSS
PTSD og skam	Harvard Trauma Questionnaire	HTQ
Somatisering, negativ affekt, dissociation	Trauma Symptom Checklist	TSC
Affektregulering	Affect Regulation Checklist	ARC
Somatisering	Symptom Check List-somatisation	SCL-somatisering
Depression	Symptom Check List-depression	SCL-depression
Tilknytning	Revised Adult Attachment Scale	RAAS
Tonisk immobilitet	Tonic Immobility Scale	TIS
Coping	Cognitive Emotion Regulation Questionnaire	CERQ-short

Angst og depression	Hopkins Symptom Checklist-25	HSCL-25
Misbrug	Alcohol Use Disorders Identification Test	Audit 4

EuroQol (EQ-5D) er udviklet af EuroQol-gruppen, som består af personer med specialer inden for økonomi, matematik, sygepleje, filosofi, psykologi og sociologi. EQ-5D er et ikke-sygdomsspecifikt (generisk) måleinstrument, der måler en selvvrurderet helbredsrelateret livskvalitet ud fra fem spørgsmål vedr. bevægelighed, personlig pleje, sædvanlige aktiviteter, smerter/ubehag og angst/depression. Hvert spørgsmål besvares ved afkrydsning af et af tre mulige niveauer ”Ingen problemer”, ”nogle/moderate problemer” og ”kan ikke udføre/ekstreme smerter” (Dam, 2005). Reliabiliteten anses for at være acceptabel og validiteten god forskellige fysiske helbredstilstande (raske som syge) taget i betragtning (jf. Dam, 2005). Cronbach’s alfa er i dette studie er 0,71.

Sheehan Disability Scale (SDS) er udviklet i 1981 og tiltænkt som hurtig selvrapporteringsinstrument til studier af vurdering af ambulante psykiatriske patienters funktionsniveau. SDS kan således vurdere, hvorvidt der forefindes nedsat social funktion hos deltageren ud fra tre skalaer i hhv. arbejds-, fritids- og familielivet (Sheehan & Sheehan, 2008). Deltageren angiver på en skala fra 0-10, hvor hæmmende vedkommendes problemer er på de tre subskalaer (0 = ”Slet ikke”, 1-3 = ”lidt”, 4-6 = ”En hel del”, 7-9 = ”Tydeligt” og 10 = ”Meget stærkt”, fx ”Kan ikke arbejde”). Reliabilitet og validitet er blevet testet i forbindelse med psykiatriske patienter med forskellige angstlidelser (Leon et al., 1992; Olfson et al., 1996) og bipolare lidelser (Arbuckle et al., 2009), og ser overordnet ud til at være acceptable. I dette studie er Cronbach’s alfa tilfredsstillende (0,87).

Visual Analog Scales (VAS) anvendes til at måle smerteintensitet (Jensen & Karoly, 2001; Price, Riley III & Wade, 2001). Skemaet består af fire skalaer, hvor deltageren angiver, hvor stærk smerten er hhv. når den er mindst intens, når den er værst, hvor intens smerten gennemsnitlig har været den seneste måned og hvordan smerten er lige nu. Intensiteten angives ved at afkrydse et tal fra 1 (Ingen smerte) til 10 (Værst tænkelig smerte). Omfanget af smerten angives som gennemsnitsscoren af de fire skalaer. Cronbach’s alfa er her tilfredsstillende (0,77).

Til VAS har vi suppleret med spørgsmål vedr. omfanget af og årsagen til respondenternes smerter.

Anxiety Sensitivity Index (ASI) anvendes til vurdering af misfortolkning af angstsymptomer (Reiss, Peterson, Gursky & McNally, 1986). Spørgeskemaet består af 16 spørgsmål, som vurderes på en 5-punkts Likert-skala, som går fra 1 = ”Slet ikke” til 5 = ”Særlig meget”. Testen har god test-retest reliabilitet (Reiss et al., 1986) og har en god Cronbach’s alfa på .92.

DSM-IV’s kriterie A2 ved PTSD. Som nævnt er der i spørgeskemaet også medtaget spørgsmål angående DSM-IV’s kriterie A2 for PTSD, idet der i HTQ ikke optræder en selvstændig skala vedrørende dette kriterium. Spørgsmålene går på oplevelse af hjælpeløshed, frygt eller rædsel, trusler på livet, eller om deltageren troede hun skulle dø.

Hertil har vi suppleret med spørgsmål om, hvorvidt de stalkingramte har oplevet omtågethed og forvirring, raseri eller hævnthirst, psykisk vold eller om stalkerens familie eller venner har været indblandet i forfølgelsen.

Stalking Behavior Checklist (SBC) undersøger forskellige typer af uønsket chikanerende og forfølgende adfærd ud fra 25 spørgsmål, hvortil vi her har tilføjet to ekstra spørgsmål (Hvor ofte har din partner ”Sendt dig breve når du ikke ønskede det” og ”skadet din nye partner”). Svarene angives på en 6-punkts Likert-skala (”Aldrig”, ”En gang om måneden eller mindre”, ”To til tre gange om måneden”, ”En eller to gange om ugen”, ”Tre til seks gange om ugen” og ”En gang om dagen eller oftere”) (Coleman, 1997; Mechanic et al., 2000; Mechanic, Weaver & Resick 2008). Reliabilitet og validitet virker tilfredsstillende (jf. Coleman, 1997; Mechanic, Weaver & Resick 2008). Cronbach’s alfa er i dette studie tilfredsstillende jf. bilag 1.

Psychological Maltreatment of Women Inventory Short (PMWI-short) er udviklet af Tolman (1989) og spørger til, i hvilken grad deltagerne har oplevet adfærd fra sin tidligere partner, der omhandler dominans/isolation og emotionel/verbal overgreb. Herudfra angives en måling for den totale emotionelle vanrøgt/misbrug. Der er i undersøgelse inkluderet 13 items til den samlede skala, da ét item om den tidligere partners håndtering af parrets økonomi ved en fejl blev undladt. Svarene angives på en 6-punkts Likert-skala (”Aldrig”, ”Sjældent”, ”Af og til”, ”Ofte”, ”Meget ofte” og ”Ikke relevant”) (Bell et al., 2008; Hall, Walters & Basile 2012). Evidens for validitet kan ses i Tolman (1999). Cronbach’s alfa er tilfredsstillende for den totale score (0,90) samt for dominans/isolation (0,85) og emotionelle/verbale overgreb (0,85).

Til PMWI supplerede vi med 13 spørgsmål om, hvordan forfølgeren behandlede kvinden, mens de var i et forhold.

Conflict Tactics Scale (CTS-2) er udviklet af Straus (1979) på baggrund af konfliktteori (Adams, 1965; Coser, 1956; Dahrendorf, 1959; Scanzoni, 1972; Simmel, 1955; Straus 1979) og anvendes til identificering af forskellige typer af intim partnervold (Hall, Walters & Basile 2012). CTS-2 måler både deltagerens og deltagerens tidligere partners adfærd og kan gøre det ud fra kun den ene af parternes besvarelser. Spørgeskemaet er opdelt i fem subskalaer, der måler 'Forhandling', 'Psykologisk aggression', 'Fysisk overfald', 'Seksuel tvang' og 'Fysisk skade (injury)' (Strauss et al., 1996). Ved 22 spørgsmål vurderer deltageren, hvor ofte inden for et år hhv. deltageren selv og hendes partner har handlet på bestemte måder inden for de fem skalaer. Svarene angives på en skala fra 1-8 (1 = "En gang i løbet af det sidste år", 2 = "To gange i løbet af det sidste år", 3 = "3-5 gange i løbet af det sidste år", 4 = "6-10 gange i løbet af det sidste år", 5 = "11-20 gange i løbet af det sidste år", 6 = "Mere end 20 gange i løbet af det sidste år", 7 = "Ikke i løbet af det sidste år, men det er sket tidligere", 8 = "Det er aldrig sket"). Evidensen for skemaets reliabilitet og validitet ser ud til at være tilfredsstillende (jf. Strauss et al., 1996). Cronbach's alfa-værdien for 'Kvæstelser' og 'Seksuel tvang' er dog lav i dette studie (0,45 og 0,06), men den totale alfa-værdi er tilfredsstillende (0,89). To supplerende spørgsmål er tilføjet. Disse omhandler hvorvidt deltageren og den tidligere partner har været ved psykolog eller haft brug for det efter en konfrontation mellem dem.

Traumatiske hændelser; Kessler et al. (1995) beskriver i deres undersøgelse af PTSD ud fra *the National Comorbidity Survey (USA)*, hvorledes de i deres diagnostiske udredning spurgte ind til 12 mulige traumatiske stressorer med forventning om en mere fokuseret genkaldelse hos deltagerne. Med udgangspunkt i Kessler et al.'s 12 spørgsmål er der her anvendt 15 spørgsmål om bestemte typer traumer, der er kvalificeret som DSM-IV stressorer og et 16. åbent spørgsmål ang. "Andre traumer".

Crisis Support Scale (CSS) (Joseph, Andrews, Williams & Yule, 1992) anvendes til at måle oplevelsen af social støtte under forfølgelsen ud fra 7 items. Svarene angives på en 7-punkts Likert-skala, som går fra 1 (Aldrig) til 7 (Altid). CSS er i Danmark bl.a. anvendt i forbindelse med en stor eksplosionsulykke (Elklit, 1997) og har en rimelig indre konsistens og god diskriminationsevne. Cronbach's alfa for item 1-5 og 7 er tilfredsstillende (0,75).

Harvard Trauma Questionnaire (HTQ) (Mollica et al., 1992) består af 31 spørgsmål. De første 17 dækker de tre symptomakser i DSM-IV's PTSD-diagnose; genoplevelse, undgåelse og forøget vagtsomhed. Den samlede HTQ-score udregnes i denne undersøgelse ud fra de første 17 spørgsmål. Svarene angives på en 4-punkts Likert-skala (fra 1 = slet ikke til 4 = for det meste). HTQ er som screeningsinstrument enkelt og pålideligt, kulturelt sensitivt og har god indre og ydre validitet. Skemaet er blevet anvendt i flere danske undersøgelser af traumatiserede (Elklit & Fuglsang, 2001), og Cronbach's alfa for alle subskala og den samlede skala er tilfredsstillende jf. bilag 1. I forlængelse af HTQ er to ekstra spørgsmål om at være omtåget og stresset tilføjet.

Trauma Symptom Checklist (TSC) er oprindeligt udviklet af Briere & Runtz (1989). Skemaet måler forekomsten af negativ affektivitet, somatisering og dissociation. Forekomsten af subskalaerne negativ affektivitet og somatisering har Krog & Duel (2003) påvist i en analyse af 4152 besvarelser fra 16 undersøgelser af traumatiserede grupper, som anvendte Briere & Runtz' oprindelige skema. TSC består af 26 spørgsmål, hvor svarene angives på en 4-punkts Likert-skala ("Nej", "Ja, nogle gang", "Ja, ofte" og "Meget tit"). Skemaet har god reliabilitet samt faktor- og kriterievaliditet. Som det fremgår af bilag 1 er Cronbach's alfa-værdierne for alle subskala samt for den totale udregning tilfredsstillende.

To spørgsmål er tilføjet hertil om oplevelse af synsforstyrrelser/hallucinationer og at føle sig lammet af angst.

Affect Regulation Checklist (ARC) er udviklet af Moretti (2003) ud fra spørgsmål baseret på udgivne skemaer om emotionsregulering (Gross & John, 2003; Shields & Cicchetti, 1995) og har desuden fået tilføjet spørgsmål, så tre aspekter af affektregulering hos unge medtages. Instrumentet anvendes ved vurdering af affektkontrol, affektundertrykkelse og adaptiv refleksion. Hver subskala består af fire spørgsmål, hvor svarene angives her på en 6-punkts Likert-skala rangerede fra "Meget uenig" til "Meget enig". Cronbach's alfa for alle tre subskalaer er tilfredsstillende jf. bilag 1.

Symptom Check List-somatisering (SCL-somatisering) er én subskala ud af de ni subskalaer i SCL-90. Somatiseringsskalaen består af 12 spørgsmål, der vurderer, hvordan og i hvilken udstrækning deltageren oplever somatiske symptomer. Spørgsmålene besvares på en 5-punkts Likert-skala fra 0 = "Slet ikke" til 4 = "Særlig meget". En cut-off på 1,29 for danske kvinder er angivet i Olsen,

Mortensen & Bech (2006). Der ses generelt gode skalaegenskaber for de ikke-psykotiske skalaer (jf. Olsen et al., 2004). Cronbach's alfa er tilfredsstillende (0,84).

Symptom Check List–depression (SCL-depression) er en subskala af SCL-90 og består oprindeligt af 16 spørgsmål, der vurderer hvordan og i hvilken udstrækning deltageren rapporterer om depressionssymptomer. I denne undersøgelse anvendes de af Bech (2011) seks udvalgte spørgsmål om depression. Svarene angives på en 5-punkts Likert-skala. I en dansk befolkningsundersøgelse af Olsen et al. (2004) fandtes den højeste alfakoefficient for depressionsskalaen (0,90) i SCL-90 og SCL-90-R. Cronbach's alfa-værdien i denne undersøgelse er 0,92.

Revised Adult Attachment Scale (RAAS) er udviklet af Collins & Read (1990) og Collins (1996) ud fra tilknytningsteorier (Bowlby, 1988; Main, Kaplan & Cassidy, 1985; Bartholomew & Horowitz, 1991). RAAS indeholder 18 spørgsmål om relationer til andre fordelt på subskalaer omhandlende nærhed/afhængighed og ængstelighed. Spørgsmålene bygger på en 5-punkts Likert-skala. Subskalaerne danner udgangspunkt for udregningen af fire tilknytningsformer (sikker, ængstelig, distanceret og overinvolveret). I denne undersøgelse besvarede RAAS både ud fra *før* respondenten blev udsat for vold og hvordan vedkommende har det *nu*. Skemaets reliabilitet og validitet virker tilfredsstillende (jf. Collins & Read, 1990). Cronbach's alfa-værdien er i denne undersøgelse tilfredsstillende både for 'før'- og 'nu'-besvarelsen (se bilag 1).

Tonic Immobility Scale (TIS) vurderer tonisk immobilitet (Heidt et al., 2005). Skalaen består oprindeligt af ti spørgsmål, som vurderes på en 7-punkts Likert skala, hvor en høj score angiver en høj grad af tonisk immobilitet. I dette studie anvendes fire spørgsmål (oplevelsen af at være fastfrosset eller lammet, ude af stand til at bevæge sig, råbe, skribe eller flygte under forfølgelsen). Cronbach's alfa er tilfredsstillende (0,84).

Cognitive Emotion Regulation Questionnaire (CERQ-short) bruges til at måle kognitive strategier karakteristisk for deltageres copingevner ved møde med stressfulde situationer. Spørgeskemaet består i den korte version af 18 spørgsmål, som besvares på en 5-punkts Likert skala (1= '(Næsten) aldrig', 5 = '(Næsten) altid'). Skemaer er inddelt i ni subskalaer (selv-bebrejdelse, bebrejdelse af andre, rumination, katastrofetanker, positiv refokusering, planlægning, positiv revurdering, at sætte noget i perspektiv og accept) med to spørgsmål til hver subskala (Garnefski & Kraaij, 2006).

Reliabilitet er acceptabel og validitet virker tilfredsstillende (jf. Garnefski & Kraaij, 2006; Kraaij et al., 2007). Cronbach's alfa er i denne undersøgelse fra 0,76 til 0,91 bortset fra 'Positiv revurdering' og 'Perspektivering', som er hhv. 0,58 og 0,51.

Hopkins Symptom Check List (HSCL-25) har en lang udvikling og flere revisioner bag sig siden den tidlige udgave af den blev udviklet af Parloff, Kelman & Frank i 1954 og dens senere anvendelse som kriteriemåleinstrument af Lipman et al. i 1965 (Derogatis et al., 1974). HSCL-25 måler ud fra 25 spørgsmål tilstedeværelse og sværhedsgrad af angst- og depressionssymptomer på en 4-punkts Likert-skala (1 = "Slet ikke", 2 = "Lidt", 3 = "Meget", 4 = "Ekstremt meget"). HSCL-25 er siden blevet brugt i mange forskellige sammenhænge inden for sundhedssystemet og populationsstudier. En cut-off score på 1,75 ser ud til at have god validitet. Generelt er reliabilitet og validitet acceptable (jf. Strand et al., 2003). Cronbach's alfa er her 0,91 for hver subskala og 0,94 for den samlede skala.

Alcohol Use Disorders Identification Test (AUDIT- 4) er udviklet som en del af et projekt af WHO i forbindelse med håndtering af hasarderet og skadelig alkoholforbrug i sundhedssektoren. Den anvendte version her, AUDIT-4, indeholder tre spørgsmål om alkoholforbrug og et spørgsmål om, hvorvidt andre personer omkring deltageren har foreslået en nedjustering af alkoholforbruget (Gual et al., 2002). Flere studier har understøttet testens validitet og reliabilitet (jf. Gual et al., 2002). Cronbach's alfa er acceptabel (0,65). Hertil har vi suppleret med spørgsmål om evt. forbrug af cigaretter eller narkotika samt om kvinderne overspiser.

3.3 Datarensning

320 spørgeskemaer blev distribueret. 273 skemaer blev helt eller delvist besvaret. Heraf er syv mænd sorteret fra, da vi fra starten har ønsket at undersøge mødre. 50 kvinder er ikke blevet forfulgt af faderen til deres børn, hvorfor de også blev fravalgt i denne undersøgelse. 20 kvinder opfyldte kriterierne for deltagelse i undersøgelsen, men stoppede besvarelsen efter de tre første spørgsmål (1: Er du mand eller kvinde?, 2: Har du børn med den person, der forfølger/har forfulgt dig?, 3: Har du nogensinde været udsat for forfølgelse/stalking fra dit barns forælder?). Derfor er disse heller ikke medtaget i undersøgelsen.

Af de i alt 196 forfulgte mødre i undersøgelsen har 118 besvaret hele skemaet. I denne rapport har vi valgt at inkludere de 78 respondenter, som er stoppet undervejs. Dette er gjort, idet vi har en

forventning om, at dem, der ikke har kunnet udfylde hele spørgeskemaet, er de kvinder, som er mest udsat.

3.4 Statistiske metoder

Databehandlingen er foretaget i SPSS Version 19. Beskrivelsen af datamaterialet er baseret på frekvensanalyse med udregning af *gennemsnit*, standardafvigelse og til tider middelværdi.

Middelværdien er den værdi, som deler fordelingen af besvarelser i to lige store dele, således at den centrale tendens udtrykkes.

Standardafvigelsen (SD) er en matematisk defineret afvigelse fra gennemsnittet, og den er et udtryk for normalfordelingskurvens form.

Ved nogle af skalaerne er der foretaget *omkodninger* af scoringsværdierne til udregning af de pågældende symptomer. Ved CTS-2 er værdierne 7 og 8 fjernet, da vi ved denne skala er interesserede i de kvinder, som har oplevet adfærden inden for de fem skalaer.

4. RESULTATER

4.1 Om respondenterne

Undersøgelsen er baseret på i alt 196 besvarelser fra mødre, der enten har været forfulgt/stalket eller stadig bliver stalket af en tidligere partner, som de har børn med. 93,4 % af kvinderne er danske statsborgere, og 13,8 % er født i et andet land end Danmark.

4.1.1 Aldersfordeling

Gennemsnitsalderen for kvinderne i undersøgelsen er 40,82 år (SD 6,9). Den yngste kvinde er 27 år og den ældste 70 år. Middeltallet for kvinderne er 40, hvilket betyder, at den ene halvdel af kvinderne er yngre end 40 år og den anden halvdel af kvinderne er ældre end 40 år.

4.1.2 Boligforhold

Hvad angår boligsituation, ejer 24,5 % af kvinderne egen bolig, 71,4 % er lejere og 4,1 % af dem har andre arrangementer.

Tabel 2: Boligforhold

	Antal (%)
Ejer	48 (24,5 %)
Lejer	140 (71,4 %)
Har andet arrangement	8 (4,1 %)
Total	196 (100)

4.1.3 Antal uddannelsesår

185 kvinder har angivet antal uddannelsesår. Ved sammenlægning af antal år i folkeskolen plus gymnasial uddannelse plus erhvervsuddannelse har halvdelen af kvinderne under 16 års uddannelse, og den anden halvdel har over 16 års uddannelse. Kvinderne har også oplyst antal uddannelsesår for deres forfølgere, hvor 50,9 % af kvinderne dog ikke kender forfølgerens antal uddannelsesår. Halvdelen af forfølgerne har under 14 års uddannelse og den anden halvdel af forfølgerne har over 14 års uddannelse.

4.1.4 Jobsituation

Af tabel 3 fremgår det, at godt 1/3 af kvinderne er i arbejde, og knap 1/3 er sygemeldt, førtidspensionist eller i flexjob. 9 % af kvinderne er studerende, og 13 % er arbejdssøgende.

Tabel 3: Beskæftigelse

	Antal (%)
I job eller selverhvervende	68 (35,1 %)
Førtidspensionist	19 (9,8 %)
Husarbejde/hjemmegående	3 (1,5 %)
Studerende	17 (8,8 %)
Arbejdssøgende	25 (12,9 %)
Langtidssygemeldt	38 (19,6 %)
Flexjob	6 (3,1 %)
Andet	18 (9,3 %)
Total	194 (100 %)

4.1.5 Økonomiske forhold og konsekvenser i forbindelse med stalking

Bruttoindkomsten hos respondenterne sidste år lå fra 96.000 kr. til 600.000 kr. Den gennemsnitlige bruttoindkomst er på 273.250 kr. Middeltallet er 267.500. Altså havde halvdelen af kvinderne sidste år en bruttoindkomst på under 267.500 kr., og den anden halvdel havde en bruttoindkomst på over 267.500 kr.

45,8 % af respondenterne kender dog ikke deres bruttoindtægt fra sidste år.

Af udgifter såsom advokatregning, tvangsbøder, transport, bøder, sikring af hus, telefonskift, psykologhjælp og lignende vurderer kvinderne at have omkostninger på gennemsnitlig 38.825 kr. i forbindelse med stalking i 2012. Udgifterne svinger fra 0 kr. til 500.000 kr. 42 % ved dog ikke, hvor omfattende udgifterne har været.

Den nuværende gældssituation for kvinderne viser, at kvinderne gennemsnitlig har gæld på 264.887 kr. for bodeling (rangerende fra 0 kr. til 3.000.000 kr.) og gennemsnitlig 121.876 kr. for stalking (rangerende fra 0 kr. til 1.000.000 kr.). 47,4 % dog kender ikke til gældens omfang.

I en vurdering af hvordan de klarer sig økonomisk, svarer 6,2 % af kvinderne, at 'de lever rigtig godt'. 20,2 % klarer sig 'OK', hvorimod 31,1 % 'lige får det til at gå rundt', 23,8 % 'finder det

svært', og 18,7 % 'finder det meget vanskeligt'. Det vil altså sige, at 73,6 % af kvinderne i varierende grad har økonomiske udfordringer.

4.1.6 Diagnose, misbrug eller dom hos forfølgeren

42 % af kvinderne svarer, at deres forfølger har en diagnose, registreret misbrug eller strafferetlig dom, mens 34 % af forfølgerne ikke har det. 24 % af kvinderne ved dog ikke, hvorvidt deres forfølger har dette. Af diagnoser nævnes blandt andet forskellige personlighedsforstyrrelser, ADHD og enkelte med posttraumatisk stressforstyrrelse, og over 40 % af de 69 forfølgere har en eller anden form for alkohol- og/eller stofmisbrug. Derudover er over en tredjedel af de 69 forfølgerne dømt for vold enten mod respondenterne eller andre personer.

Tabel 4: Forfølgere med diagnose, misbrug eller dom

Har din forfølger en diagnose, et registreret misbrug eller en strafferetlig dom?	Antal (%)
Ja	69 (42,1 %)
Nej	56 (34,1 %)
Ved ikke	39 (23,8 %)
Total	164 (100 %)

4.2 Forhold mellem mor, forfølger og børn

Med tanke for den særlige problematiske dynamik, som vi forestillede os, at der måtte være i en familie, hvor moderen forfølges/stalkes af faderen til hendes børn, ønskede vi også at undersøge forskellige forhold ang. børnene og deres placering i sådan en situation.

4.2.1 Børn

30,3 % af kvinderne har ét barn, 37,6 % har to børn, 23 % har tre børn, 5,5 % har fire børn og 3,6 % af kvinderne har fem børn. Børnene er fra 0 til 45 år.

151 kvinder har svaret på, hvorvidt de har børn med én eller flere mænd. Af de 151 kvinder har 109 kvinder to børn eller flere. Tabel 5 viser, at 37 af de 109 kvinders andet barn har en anden far (F2)

end kvindens første barn, og ved tredje barn i rækken har 10 af dem en tredje far (F3). En enkelt kvinde har fem børn med fem forskellige mænd*.

Tabel 5: Faderskab til børnene

	F1	F2	F3	F4	F5
Barn 1	151	-	-	-	-
Barn 2	72	37	-	-	-
Barn 3	13	27	10	-	-
Barn 4	1	8	4	1*	-
Barn 5	-	4	-	-	1*

(F1: Første far, F2: Anden far, F3: Tredje far, F4: Fjerde far, F5: Femte far)

4.2.2 Hvilken far, der forfølger

159 kvinder har besvaret, hvilken af fædrene til deres børn, der forfølger dem. I de 159 er inkluderet de kvinder, som kun har børn med én mand, hvilket svarer til 61,0 % kvinderne.

75,5 % af kvinderne bliver forfulgt af den første mand, som de har børn med, mens 20,7 % af kvinderne bliver forfulgt af den anden mand, som de har fået børn med, og 1,9 % bliver forfulgt af den tredje mand, som de har fået børn. Derudover bliver 1,9 % af kvinderne forfulgt af både den første og den anden mand, som de har fået børn med.

4.2.3 Forældremyndighed

Fordelingen af forældremyndigheden hos hvert barn er beskrevet i tabel 6. Hos 172 af børnene har forældrene fælles forældremyndighed. Hos 130 af børnene har moderen den fulde forældremyndighed, mens faderen har den fulde forældremyndighed hos 9 af børnene.

Hos 81 af kvinderne deles forældremyndigheden over børnene således stadig mellem kvinden og den mand, som forfølger hende, og hos seks af kvinderne har forfølgeren den fulde forældremyndighed over ét eller flere af børnene.

Tabel 6: Fordeling af forældremyndighed

	Fælles forældremyndighed	Mor har forældremyndigheden	Far har forældremyndigheden
Barn 1	79	64	5
Barn 2	53	41	4
Barn 3	26	21	-
Barn 4	11	2	-
Barn 5	3	2	-
I alt	172	130	9

4.2.4 Fædrenes samvær med børnene

Hos 47,5 % af kvinderne er samværet mellem deres barn/børn og faderen stoppet. Tabel 7 viser for hhv. første, andet, tredje, fjerde og femte barn i rækken, hvor mange måneder siden det er, at samværet stoppede. I tabel 8 ses, hvor længe samværet mellem far og børn varede, hvilket varierer fra, at nogle aldrig har haft samvær op til 15 år med samvær.

De høje tal i tabel 7 skyldes, at nogle af børnene, som nu er voksne, aldrig har haft samvær med deres far.

Tabel 7: Måneder siden samvær mellem far og barn stoppede

	Antal måneder siden samværet stoppede (gennemsnit)
Barn 1 n = 62	0-396 (41,64)
Barn 2 n = 36	0-192 (33,81)
Barn 3 n = 16	0-216 (37,75)
Barn 4 n = 5	0-216 (90,00)
Barn 5 n = 3	32-216 (83,33)

Tabel 8: Samværets varighed

	Antal måneder samværet varede (gennemsnit)
Barn 1 n = 59	0-180 (29,95)
Barn 2 n = 34	0-180 (35,47)
Barn 3 n = 16	0-120 (37,69)
Barn 4 n = 5	0-60 (30,20)
Barn 5 n = 3	32-60 (46,67)

52,5 % af fædrene har stadig samvær med deres børn. Tabel 9 viser, hvor mange dage om måneden disse børn er hos deres fædre.

Tabel 9: Samværets varighed

	Antal dage hos far pr. måned (gennemsnit)
Barn 1 n = 79	0,5-31 (9,79)
Barn 2 n = 52	0,5-31 (9,97)
Barn 3 n = 16	2-24 (8,75)
Barn 4 n = 4	2-14 (8,75)
Barn 5 n = 1	10

Et fåtal (13) af kvinderne svarer, at samværet mellem børnene og børnenes far er overvåget.

Udover dette oplever 119 af kvinderne, at der går fra 1-365 dage, før deres børn falder til ro efter samvær med faderen. Gennemsnitlig går der 9,2 dage. Halvdelen af de 119 kvinder angiver dog, at der går under tre dage, og den anden halvdel angiver at der går over tre dage.

4.2.5 Konflikter i forbindelse med samvær med børnene

I tabel 10 illustreres det, hvor mange af mødrene, der har oplevet forskellige typer af konflikter i forbindelse med samvær med børnene.

42 % af kvinderne har undladt at udlevere sine børn til samvær *før* samværsresolutionen.

Gennemsnitlig har de nægtet ti gange, og dette har varieret fra 1 til 120 gange. Middeltallet er 4, hvilket fortæller, at halvdelen af de kvinder, der har undladt at udlevere børnene før samværsresolutionen, har gjort det mindre end fire gange, og den anden halvdel har nægtet mere end fire gange.

Efter samværsresolutionen har stadig 37,3 % af kvinderne nægtet at udlevere børnene til deres far. Dette drejer sig om gennemsnitlig ti gange, fra 1 til 120 gange med et middeltal på 7. Endvidere har 35,4 % af fædrene tilbageholdt børnene udover den aftalte periode fra 1 til 350 dage ekstra, gennemsnitlig 37 dage, men dog med et middeltal på 5. Halvdelen af fædrene, der har tilbageholdt børnene, har altså gjort det i under 5 dage. De 350 dage omhandler en kvinde, hvor faderen har bortført deres barn, og derfor har hun ikke set barnet i knap et år. 40,4 % af kvinderne angiver, at de har været indkaldt til fogedretten. Dette er sket gennemsnitlig 5,4 gange (fra 1 til 100 gange) men med et middeltal på 2,5. Hos 6,2 % har fogeden været hos kvinden en eller to gange for at få udleveret børnene, hvoraf en enkelt kvinde har oplevet dette 11 gange. Tre ud af 161 kvinder (1,9 %) er blevet hentet af fogeden en enkelt gang. 9,9 % af kvinderne har fået en eller flere tvangsbøder. Syv kvinder (3,8 %) har desuden været fængslet af fogedretten.

Tabel 10: Konflikter ved samvær med børnene

	Moderen	Faderen (forfølgeren)
Har undladt at udlevere sine børn til samvær før samværsresolutionen	68 (42,0 %)	-
Har nægtet at udlevere børnene efter samværsresolutionen	60 (37,3 %)	-
Har tilbageholdt børnene udover den aftalte periode	-	57 (35,4 %)
Har været indkaldt til fogedretten	65 (40,4 %)	-
Fogeden kom for at få udleveret børnene	10 (6,2 %)	-
Har været hentet af fogeden	3 (1,9 %)	-
Har fået tvangsbøder	16 (9,9 %)	-
Har været fængslet af fogedretten	7 (4,3 %)	-

Jf. tabel 11 har 120 kvinder rejst en sag mod deres forfølger eller ønsket ændring i aftaler ved Statsforvaltningen gennemsnitlig fire gange (fra 1-80 gange, middeltal = 2). Til sammenligning

svarer kvinderne, at 127 af forfølgere har rejst en sag mod kvinderne eller ønsket ændring i aftaler ved Statsforvaltningen gennemsnitlig 11,4 gange (fra 1 til 119 gange, middeltal = 5).

Tabel 11: Beskrivelse af sager rejst mod hhv. mødrene/forfølgere

	Antal mødre/forfølgere	Antal gange	Gennemsnitlige antal gange	Middeltal
Mødre har rejst sag mod forfølger / ønsket ændringer i aftaler ved Statsforvaltningen	120	1-80	4	2
Forfølger har rejst sag mod kvinden / ønsket ændringer i aftaler ved Statsforvaltningen	127	1-119	11,4	5

143 af kvinderne har beskrevet, hvordan de har oplevet Statsforvaltningens reaktion på oplysning om, at de bliver forfulgt af faderen til deres børn.

Størstedelen af kvinderne (70,6 %) har en negativ oplevelse af Statsforvaltningens reaktion på oplysninger om stalkingen. Dette skyldes, at kvinderne ikke synes, at de bliver taget alvorligt, men bliver anskuet som en ”hysterisk” eller ”hævnerrig” mor, og problemerne med faderen skyldes ”gensidige konflikter” og ikke stalking. Flere beskriver, at de ikke bliver troet på, og over ¼ af disse kvinder nævner, at Statsforvaltningen har reageret med ligegyldighed på oplysningen om forfølgelsen.

13,3 % af kvinderne har ikke oplyst Statsforvaltningen om forfølgelsen, heraf har nogle forklaret, at de ikke tør, enten af frygt for deres forfølger eller af frygt for ikke at blive taget seriøst, eller at de kommer til at virke skøre overfor dem, der vurderer børnenes trivsel.

10,5 % af kvinderne har en positiv oplevelse af Statsforvaltningens reaktion på oplysningerne om forfølgelsen. Deres oplysninger blev taget seriøst, men enkelte af dem angiver, at behandlingen af oplysningerne og en efterfølgende konsekvens af oplysningerne tog lang tid. 4,2 % kvinder har beskrevet, at de mødte forståelse i Statsforvaltningen, når de fortalte om stalkingen, men fik samtidig at vide, at Statsforvaltningen ikke kunne stille noget op. Enkelte (1,4 %) af mødrene kender endnu ikke til Statsforvaltningens reaktion, da de afventer, at sagen tages op.

Som det ses i tabel 12 og 13 har 31,1 % af mødrene lagt sag an ved en domstol mod deres forfølgere, og 36,6 % af forfølgerne har lagt sag an mod kvinderne. 89 kvinder har beskrevet deres oplevelse af domstolens reaktion på oplysning om, at de bliver forfulgt af faderen til deres børn. 52,8 % af disse kvinder har en negativ oplevelse i forbindelse med domstolens reaktion på oplysning om stalkingen. De har oplevet ikke at blive taget alvorligt, ikke at blive troet på, at forfølgelsen var ligegyldig eller blev bagatelliseret, og en enkelt direkte som om, at det var selvforskyldt. I forbindelse med samværssager har flere af kvinderne oplevet, at forfølgelsen ikke bliver inddraget som relevant information, men nærmere bliver anskuet som en del af et højt konfliktniveau, og at kvinden skal blive bedre til at samarbejde med sin tidligere partner (og nu forfølger).

I tre tilfælde er forfølgeren blevet frikendt pga. manglende beviser, tre har angivet, at de ikke kender til domstolens afgørelse, og fem angiver, at sagen ikke er nået så langt endnu. Også her har to af kvinderne angivet, at de ikke har fortalt om stalkingen, den ene nævner igen, at det er vigtigt at virke normalt.

9 % af kvinderne giver udtryk for en blandet oplevelse. Enten pga. at de egentlig vandt sagen, men ikke har haft en god oplevelse med forløbet ved domstolen, eller pga. at de har oplevet, at blive lyttet til, men der var ikke noget, domstolen kunne gøre.

20,2 % af kvinderne har haft en positiv oplevelse af domstolens reaktion, hvor de er blevet taget alvorligt eller vandt sagen. Dog nævnes også heriblandt en lang behandlingstid, hvilket var hårdt for familien. Herudover beskriver nogle få (3,4 %) af kvinderne, at de i første omgang havde en negativ oplevelse med domstolen, fordi oplysningerne ikke blev taget alvorligt, men de efterfølgende gange er det blevet taget seriøst og de har derfor nu en bedre oplevelse af domstolen.

Hvad angår kontakt til politiet, har 68,3 % af kvinder jf. tabel 12 politianmeldt deres forfølger gennemsnitlig 6,3 gange fra i alt 1-225 gange. Middeltallet er her 2, hvilket vil sige, at halvdelen af disse kvinder har anmeldt deres forfølger under to gange, og den anden halvdel har anmeldt deres forfølger over to gange. Herudover er 23 % af kvinderne jf. tabel 13 blevet politianmeldt gennemsnitlig 2,6 gange, varierende fra 1-11 gange og med et middeltal på 1.

Tabel 12: Mødrenes anmeldelser af og sagsanlæg mod forfølgere (n = 161)

	Antal mødre (%)
Har lagt sag an ved domstol mod forfølger	50 (31,1 %)
Har politianmeldt forfølger	110 (68,3 %)

Tabel 13: Anmeldelser af og sagsanlæg mod mødrene (n = 161)

	Antal forfølgere (%)
Forfølger har lagt sag an mod kvinden ved domstol	59 (36,6 %)
Kvinder, der er blevet politianmeldt	37 (23,0 %)

123 kvinder har beskrevet deres oplevelse af politiets reaktion på oplysning om, at de bliver forfulgt af faderen til deres børn.

43,1 % af mødrene har en negativ oplevelse med politiets reaktion ved oplysningen om stalking. De er enten ikke blevet taget alvorligt eller er blevet mødt med skepsis.

18,7 % af mødrene forklarer, at politiet noterer deres henvendelser om stalking men oplyser, at de ikke kan gøre noget, ofte med forklaring om manglende ressourcer. Enkelte af disse kvinder udtrykker forståelse for politiets situation, men mange af dem opfatter dette svar som en meget negativ reaktion.

4,1 % af kvinderne angiver, at de er blevet mødt med forståelse, men stadig har ”følt sig dumme”.

3,3 % forklarer, at de til tider er blevet mødt med forståelse, men andre gange ikke.

15,4 % af kvinderne beskriver, at de har haft en positiv oplevelse med politiets reaktion på oplysninger om forfølgelsen. Heraf har 13 kvinder oplevet, at deres oplysninger om forfølgelse er blevet taget alvorligt, og 6 kvinder oplevede, at de efter længere tid og gentagende henvendelser til politiet blev taget alvorligt.

Udover dette angiver 14,6 % af kvinderne, at politiet er anerkendende, forstående og ønsker at hjælpe, men ofte ikke kan gøre særlig meget for at hjælpe. En enkelt har blot noteret ’ved ikke’ til politiets reaktion.

Flere af kvinderne giver udtryk for, at de finder det svært, at deres voldsomme oplevelser med forfølgeren bliver skrevet af som ”husspetakler” eller er frustrerede over at få at vide, at politiet ikke kan hjælpe, før de er blevet udsat for fysisk vold og har nok beviser for det.

Samlet set oplever en stor del af kvinderne problemer med deres forfølger, som er relateret til forfølgerens samvær med sine børn. Alt dette bliver mere kompliceret for mødrene at navigere i, da mange af dem skal håndtere at være i kontakt med forskellige offentlige system, hvor mange beskriver at blive mødt med skepsis og manglende reaktioner på alvorligheden af den situation, som mødrene befinder sig i. Kvinderne har især negative oplevelser med Statsforvaltningen, men flere har også negative oplevelser med domstolen og politiet, hvor flere personer fra instanserne dog tilkendegiver, at de forstår den svære situation, som kvinderne står i, men de kan ikke stille noget op, for at hjælpe dem.

4.2.6 Forholdet mellem mor og forfølger

Som det ses i tabel 14 var 3,8 % af kvinderne ved udfyldelse af spørgeskema stadig gift med deres forfølger. 33,8 % var separeret/skilt, 57,3 % af kvindernes forfølgere var ekskærester og 5,1 % noterede 'Andet' forhold til deres forfølger.

Tabel 14: Nuværende forhold mellem moder og forfølger

	Moder og forfølger (%)
Gift	6 (3,8 %)
Separeret/skilt	53 (33,8 %)
Ekskæreste	90 (57,3 %)
Andet	8 (5,1 %)
Total	157 (100 %)

Gennemsnitlig varede forholdet til forfølgere 79,2 måneder (SD 76,5), men varierer hos kvinderne fra 0 måneder til 40 år. Middeltallet for forholdets varighed er 50 måneder. Hos halvdelen af kvinderne varede forholdet altså mindre end 50 måneder, og for den anden halvdel vedkommende varede forholdet mere end 50 måneder.

4.2.7 Vold

Tabel 15 angiver, at volden i forholdet mellem kvinden og hendes tidligere partner (forfølgeren) startede før den første graviditet hos 38 % af kvinderne. Hos 27,8 % af kvinderne startede volden under graviditeten og hos 34,2 % efter første graviditet. Næsten 2/3 af kvinderne vidste altså ikke, før de blev gravide, at de var sammen med en voldelig mand.

Tabel 15: Voldens start

	Hos antal kvinder (%)
Før første graviditet	60 (38,0 %)
Under første graviditet	44 (27,8 %)
Efter første graviditet	54 (34,2 %)
Total	158 (100 %)

Gennemsnitlig gik der 49,3 måneder (SD 63,0) imellem det første overgreb (forstået som enten fysisk eller psykisk vold) og det sidst forekommende *før* samlivsbruddet. Varigheden rangerer fra 0 måneder til 36 år (432 måneder), og der er et middeltal på 30 måneder. Endvidere ses det, at der gennemsnitlig er gået 65,6 måneder (SD 60,5) mellem det første overgreb og det sidst forekommende overgreb *efter* samlivsbruddet, igen varierende fra 0 måneder til 18 år (216 måneder) med et middeltal på 55 måneder. Selvom kvinderne bryder forholdet med den voldelige partner, oplever mange således stadig at blive udsat for vold af manden.

4.2.8 Kvindernes nuværende situation

60,9 % af kvinderne forventer, at de fremover skal have kontakt med forfølgeren, bl.a. fordi de har børn sammen.

Hvad angår nye partnere, har 57,5 % af kvinderne på nuværende tidspunkt ingen ny partner. 9,4 % er blevet gift med en ny. 2,5 % er blevet separeret/skilt fra en ny partner. 11,9 % har en samlever, 13,1 % en kæreste, og 5,6 % har en ny partner, som de ser indimellem.

Tabel 16: Forhold til evt. ny partner

	Moderen og ny partner (%)
Har ingen ny partner	92 (57,5 %)
Gift	15 (9,4 %)
Separeret/skilt	4 (2,5 %)
Samlevende	19 (11,9 %)
Kæreste	21 (13,1 %)
Ses ind imellem	9 (5,6 %)
Total	160 (100 %)

4.2.9 Andre belastninger hos mor og børn

Som det fremgår af tabel 17 har 38,8 % af kvinderne i tidligere forhold oplevet vold eller forfølgelse. 32,5 % har været behandlet på en skadestue eller hos en vagtlæge for kvæstelser efter partnervold. Inden for de sidste 12 måneder har 2,5 % forsøgt at tage sit eget liv, og 30,6 % har overvejet at gøre det.

Hele 93,8 % af kvinderne har talt med venner og familie, om hvordan de kan beskytte dem selv og deres børn. 65,6 % har i en periode under forfølgelsen boet hos venner eller familie, og 35,6 % har i en periode sendt sine børn hen til venner eller familie.

Tabel 17: Andre belastninger/oplevelser hos mødrene (n = 160)

	Antal kvinder (%)
Oplevet vold/forfølgelse i tidligere forhold	62 (38,8 %)
Behandlet på skadestue/hos vagtlægen for kvæstelser efter partnervold	52 (32,5 %)
Prøvet at tage sit eget liv inden for de sidste 12 mdr.	4 (2,5 %)
Overvejet at tage sit eget liv inden for de sidste 12 mdr.	49 (30,6 %)
Talt med venner/familie om hvordan man kan beskytte sig selv og sine børn	150 (93,8 %)
Boet hos venner/familie i en periode	105 (65,6 %)
Sendt sine børn hen til venner/familie i en periode	57 (35,6 %)

4.3 Helbred og aktivitetsniveau

De følgende afsnit omhandler mødrenes fysiske og psykologiske belastninger primært målt ved brug af en række forskellige standardiserede spørgeskemaer. Den samlede beskrivende statistik og validitetsmål kan ses i bilag 1. Alle anvendte skalaer er blevet testet for intern konsistens ved Cronbach's alfa. Hvor intet andet er beskrevet, er den interne validitet fundet tilfredsstillende.

4.3.1 Helbredstilstand (EQ-5D)

Tabel 18 angiver, hvorledes kvinderne vurderer deres helbredsrelaterede livskvalitet via EQ-5D sammenlignet med den generelle kvindelige danske befolkning i aldersgruppen 40-49 år. Kvinderne i denne undersøgelse (med en gennemsnitlig alder på 40 år) ligger generelt højt på alle fem dimensioner sammenlignet med normscoren for de danske kvinder (Sørensen et al., 2009).

De forfulgte kvinder i denne undersøgelse har især problemer inden for sædvanlige aktiviteter (arbejde, studie, husarbejde, familie- eller fritidsaktiviteter). Derudover har de et påfaldende højt niveau af angst/depression og mange oplever smerter. Samlet angiver hele 82,1 % af de stalkingramte kvinderne at have angst/depression, hvilket er noget højere end hos danske kvinder generelt, hvor 19 % rapporterer om angst/depression. 74,6 % af de forfulgte kvinder i denne undersøgelse rapporterer om smerter/ubehag sammenlignet med 40 % generelt blandt danske kvinder, og 73,1 % af mødrene i denne undersøgelse rapporterer om problemer med sædvanlige aktivitet sammenlignet med 18 % hos den almene danske kvindelige befolkning. 40,8 % af kvinderne rapporterer om problemer med gå omkring (bevægelighed) sammenlignet med 8 % af den danske kvindelige befolkning, og 11,8 % rapporterer om problemer med personlig pleje sammenlignet med 1 % hos danske kvinder generelt.

Tabel 18: Distribuering af respondenternes svar i EQ-5D

		Ingen problemer		Nogle/moderate problemer		Kan ikke udføre/ekstreme niveau af...		Total	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Bevægelighed	Stalking-gruppe	110	59,1 %	75	40,3 %	1	0,5 %	186	100 %
	DK-norm	-	92 %	-	8 %	-	0 %	-	100 %
Personlig pleje	Stalking-gruppe	164	88,2 %	21	11,3 %	1	0,5 %	186	100 %
	DK-norm	-	99 %	-	1 %	-	0 %	-	100 %
Sædvanlige aktiviteter	Stalking-gruppe	50	26,9 %	120	64,5 %	16	8,6 %	186	100 %
	DK-norm	-	82 %	-	16 %	-	2 %	-	100 %

Smerter / ubehag	Stalking-gruppe	47	25,4 %	112	60,5 %	26	14,1 %	185	100 %
	DK-norm	-	60 %	-	37 %	-	3 %	-	100 %
Angst / depression	Stalking-gruppe	33	17,8 %	124	67,0 %	28	15,1 %	185	100 %
	DK-norm	-	81 %	-	18 %	-	1 %	-	100 %

4.3.2 Funktionsniveau (SDS)

Målt ud fra Sheehan Disability Scale rapporterer mødrene om hæmmet funktionsniveau, både hvad angår arbejds-, fritids- og familielivet. Scores der fem eller mere på blot en af de tre subskalaer betyder det, at respondenterne har en væsentlig og behandlingskrævende funktionsnedsættelse (Bech, 2011).

65,8 % af kvinderne i denne gruppe scorer fem eller derover på subskalaen 'Hæmmet i arbejdsliv'. 63 % af kvinderne score fem eller mere på subskalaen 'Hæmmet i fritidslivet' og 55,4 % score fem eller mere på subskalaen 'Hæmmet i familielivet'.

20,1 % af kvinderne scorer fem eller derover på to subskalaer og 43,5 % af kvinderne scorer fem eller mere på alle tre skalaer. Samlet har 77,2 % af kvinderne i denne undersøgelse en behandlingskrævende funktionsnedsættelse.

Som det fremgår af bilag 1, er den samlede gennemsnitlige score for denne undersøgelsesgruppe på 16,65. Til sammenligning kan bruges gennemsnitlige SDS-scores for forskellige grupper med psykisk sygdomme, hvor de stalkingramte mødre ligger en smule højere end ved personer med generaliseret angst (14,6) og panikangst (15,0), og kvindernes gennemsnit på 16,65 er altså tilnærmelsesvist det samme som for personer med PTSD (17,0) (Sheehan & Sheehan, 2008).

4.3.3 Smerter (VAS)

Ved specifik måling af smerter angiver 87,4 % af kvinderne, at de oplever smerter i kroppen. Tabel 19 angiver, hvor mange af kvinderne, der oplever smerter forskellige steder i kroppen. 66 % af kvinderne kender årsagen til deres smerter. Blandt årsager er nævnt spændinger i kroppen, fysiske sygdomme og skader som følge af vold, men mange af kvinderne ved også, at smerterne skyldes psykisk belastning som stress, angst og konstant bekymring bl.a. som følge af deres livssituation med forfølgelse og psykisk vold i tidligere parforhold.

Tabel 19: Oplevelser af smerter (n = 139)

	Antal (%)
Hovedet	98 (70,5 %)
Nakke/skuldre	99 (71,2 %)
Ryg/lænd	78 (56,1 %)
Mave/indre organer	77 (55,4 %)
Arme/ben/hænder/fødder	46 (33,1 %)
Hele kroppen	28 (20,1 %)
Andre steder	18 (12,9 %)

Som det fremgår af tabel 20, oplever 11,3 % af kvinderne smerter hele tiden, 49,6 % oplever smerter dagligt, mens 29,8 % oplever smerter ugentligt og 9,2 % månedligt.

Tabel 20: Tidsperspektiv ved oplevelsen af smerter

Oplevelse af smerter	Antal (%)
Hele tiden	16 (11,3 %)
Dagligt	70 (49,6 %)
Ugentligt	42 (29,8 %)
Månedligt	13 (9,2 %)
Total	141 (100 %)

Gennemsnitlig har kvinderne oplevet smerter i 71,1 måned (SD 59,6) rangerende fra 3 til 336 måneder. Middeltallet er 51, hvilket vil sige, at halvdelen af kvinderne har oplevet smerter i under 51 måneder og den anden halvdel har haft smerter i over 51 måneder.

Ved besvarelse af VAS til vurdering af smerteintensiteten vurderede kvinderne jf. tabel 21 gennemsnitlig deres smerte til 3,0, når smerten er mindst, hvilket svarer til mild smerte. Når smerten er værst for kvinderne er den gennemsnitlig 8,3, hvilket svarer til svære smerter. Ved vurderingen af smerten gennemsnitlig over den seneste måned angiver de 6,7, hvilket svarer til moderate til svære smerter, og den aktuelle smerte ved besvarelse af spørgeskemaet med et gennemsnit på 4,6 svarer til moderate smerter.

Tabel 21: Vurdering af smerte ud fra VAS

	Rækkevidde	Gennemsnit	SD
Smerten, når den er mindst	1-10	3,0	2,0
Smerten, når den er værst	1-10	8,3	2,1
Gennemsnitlig smerte over sidste måned	1-10	6,7	2,1
Smerten lige nu	1-10	4,6	2,6

Tabel 22 angiver, hvor mange kvinder, der har oplevet hhv. mild og moderat til svær smerte på de fire pågældende tidspunkter.

Tabel 22: Fordeling af kvinder ud fra smerteniveau (n = 141)

	1-4 (Mild smerte) Antal (%)	5-10 (Moderat til svær smerte) Antal (%)
Smerten, når den er mindst	114 (80,9 %)	27 (19,1 %)
Smerten, når den er værst	9 (6,4 %)	132 (93,6 %)
Gennemsnitlig smerte over sidste måned	42 (29,8 %)	99 (70,2 %)
Smerten lige nu	75 (53,2 %)	66 (46,8 %)

4.3.4 Behandlerbesøg

I løbet af de sidste tre måneder inden besvarelsen af spørgeskemaet har mødrene gennemsnitlig besøgt deres læge 2,6 gange, varierende fra 0-20 gange.

Derudover har kvinderne besøgt andre behandlere end deres læge gennemsnitlig 2,8 gange i løbet af de sidste tre måneder.

Gennemsnitlig har mødrene haft 26,3 sygedage i løbet af de sidste tre måneder varierende fra 0-120 dage. Middeltallet er her 9,5, hvilket vil sige, at halvdelen af kvinderne har haft under 9,5 sygedage, og den anden halvdel har haft over 9,5 sygedage over de sidste tre måneder.

86 kvinder har beskrevet, hvilke sygdomme de lider af, hvilket kan forklare en stor del af behandlerbesøgene. Af sygdomme nævnes både astma, allergi, kroniske smerter mm., men mange nævner også her især depression og angst samt andre psykiske reaktioner.

Til spørgsmålet om hvorvidt mødrene har gået til enten psykolog, terapeut eller psykiater pga. forfølgelsen svarer 87,5 % 'Ja'. Disse kvinder svarer, at de har været til psykolog eller psykiater fra 1 til 350 gange. Gennemsnitlig drejer det sig om 33 gange. Middeltallet er 16. Altså har halvdelen af mødrene været til psykolog/psykiater under 16 gange, og den anden halvdel har været til psykolog/psykiater mere end 16 gange.

4.4. Forfølgelsen

Følgende afsnit omhandler specifikke oplysninger om forfølgelsen målt dels ud fra standardiserede spørgeskemaer (se bilag 1 for deskriptiv statistik), dels ud fra supplerende spørgsmål. Derudover er der inkluderet, hvilke tidligere traumer eller andre livsbegivenheder, som kvinderne har været udsat for, samt hvilke traumer de har oplevet, da de var i et forhold med den tidligere partner.

4.4.1 Tidligere potentielle traumer

Ud over oplysninger om selve forfølgelsen, var vi med inspiration fra Kessler et al. (1995) også interesseret i at undersøge, hvilke tidligere oplevelser af potentiel traumatisk karakter de forfulgte mødre har været udsat for.

Tabel 23 angiver disse tidligere potentielle traumatiske oplevelser og hvor mange af de 129 kvinder, som har besvaret disse spørgsmål, der har oplevet disse hændelser. Fremtrædende er, at 38 % af kvinderne er blevet udsat for omsorgssvigt som barn, 39,5 % har oplevet overfald eller vold og 31,8 % har oplevet fysisk mishandling.

Af andre traumer nævner kvinderne komplicerede fødsler, omfattende fysisk sygdom hos nogle af børnene eller konfliktfyldte udredningsforløb af børnenes psykiske tilstand.

Nogle af mødrene har ikke oplevet nogle af nedenstående hændelser eller noteret andre, mens en enkelt kvinde har oplevet 12 ud de 16 mulige hændelser. Halvdelen af kvinderne har oplevet under tre af hændelserne, hvorimod den anden halvdel af kvinderne har oplevet mere end tre af hændelserne.

Tabel 23: Tidligere oplevede potentielle traumer (n = 129)

Traumetype	Antal kvinder (%)
Ulykke	36 (27,9 %)
Mistet en nærtstående	81 (62,8 %)
Livstruende sygdom	26 (20,2 %)
Naturkatastrofe	2 (1,6 %)
Trusler med våben	18 (14,0 %)
Chok i forbindelse med nærtstående var udsat for noget livstruende	25 (19,4 %)
Omsorgssvigt som barn	49 (38,0 %)
Overfald/vold	51 (39,5 %)
Brand	12 (9,3 %)
Vidne til en situation, hvor nogen var i livsfare eller blev kvæstet	28 (21,7 %)
Fysisk mishandling	41 (31,8 %)
Krig	2 (1,6 %)
Seksuelt misbrug som barn	17 (13,2 %)
Voldtægt	17 (13,2 %)
Mobning i skole eller arbejdsliv	56 (43,4 %)
Andre traumer	15 (11,6 %)

4.4.2 Større livsændringer inden for det sidste år

Udover besvarelse af spørgsmålene inspireret af Kessler et al. (1995) har kvinderne også senere i spørgeskemaet kunnet nævne, om de inden for det sidst år har været ude for andre større livsændringer/-begivenheder. Her angiver 66 kvinder, at de inden for det sidste år været ude for andre større livsændringer. Heraf har 17 af kvinderne nævnt flytning. 12 kvinder har oplevet dødsfald, hvoraf en kvinde har mistet et barn. Udover dette nævnes bl.a. også sygdom enten kvinden selv eller i familien, ophør af forhold til deres daværende mand (ikke forfølgeren), enkelte har fået barn eller fået ændret i deres samvær med børnene.

4.4.3 Hændelser oplevet i forholdet med forfølgeren (PMWI)

Ud fra bilag 1 kan det ses, at kvinderne i denne undersøgelse scorer højt på PMWI. Deres gennemsnit på 31,3 (SD 5,3) på skalaen for emotionelle/verbale overgreb og 22,9 (SD 6,6) for dominans/isolation ligger højere end de amerikanske grupper, som Tolman (1999) testede ved

valideringen af PMWI. I Tolmans undersøgelse scorer gruppen af kvinder, der oplever vold i deres parforhold gennemsnitlig 21,2 (SD 7,7) på skalaen for emotionelle/verbale overgreb og 17,2 (SD 7,5) på skalaen for dominans/isolation.

Udover de 13 items fra PMWI short spurgte vi også ind til andre hændelser, som kvinderne muligvis har oplevet, at deres tidligere partner og nu forfølger udsatte dem for i løbet af parforholdet. Tabel 24 angiver, hvor mange kvinder, der har oplevet følgende episoder.

Tabel 24: Andre hændelser oplevet i forholdet med forfølger end de angivne i PMWI (n = 144)

Min forfølger ...	Antal kvinder (%)					
	Ikke relevant	Aldrig	Sjældent	Af og til	Ofte	Meget ofte
Har flere gange låst mig inde eller ude	6 (4,2 %)	76 (52,8 %)	21 (14,6 %)	16 (11,1 %)	12 (8,3 %)	13 (9,0 %)
Har tvangsfodret eller sultet mig	5 (3,5 %)	113 (78,5 %)	14 (9,7 %)	2 (1,4 %)	3 (2,1 %)	7 (4,9 %)
Har forhindret mig i toiletbesøg	7 (4,9 %)	104 (72,2 %)	17 (11,8 %)	4 (2,8 %)	6 (4,2 %)	6 (4,2 %)
Har vedholdende kritiseret mig	4 (2,8 %)	1 (0,7 %)	9 (6,3 %)	14 (9,7 %)	14 (9,7 %)	102 (70,8 %)
Har taget vigtige beslutninger, de angik os begge, uden først at tale med mig	6 (4,2 %)	14 (9,7 %)	10 (6,9 %)	18 (12,5 %)	19 (13,2 %)	77 (53,5 %)
Delte alt op i sort og hvidt og virkede besat af, hvem der havde ret	4 (2,8 %)	5 (3,5 %)	8 (5,6 %)	10 (6,9 %)	19 (13,2 %)	98 (68,1 %)
Havde uforudsigelige humørsvingninger	5 (3,5 %)	3 (2,1 %)	3 (2,1 %)	12 (8,3 %)	14 (9,7 %)	107 (74,3 %)
Manipulerede omgivelserne med selvmodsigelser og løgne	7 (4,9 %)	4 (2,8 %)	4 (2,8 %)	5 (3,5 %)	12 (8,3 %)	112 (77,8 %)

Skjulte væsentlige dele af sit liv for mig og havde en delvis opdigtet identitet	7 (4,9 %)	18 (12,5 %)	8 (5,6 %)	17 (11,8 %)	18 (12,5 %)	76 (52,8 %)
Kritiserede eller latterliggjorde børnene og gav dem øgenavne	10 (6,9 %)	39 (27,1 %)	19 (13,2 %)	15 (10,4 %)	16 (11,1 %)	45 (31,3 %)
Straffede børnene hårdt for små forseelser	11 (7,6 %)	32 (22,2 %)	21 (14,6 %)	18 (12,5 %)	19 (13,2 %)	43 (29,9 %)
Behandlede børnene bedre, når der var andre tilstede	11 (7,6 %)	13 (9,0 %)	9 (6,3 %)	11 (7,6 %)	15 (10,4 %)	85 (59,0 %)
Truede med at tage børnene fra mig, hvis jeg forlod ham	10 (6,9 %)	15 (10,4 %)	11 (7,6 %)	7 (4,9 %)	13 (9,0 %)	88 (61,1 %)

4.4.4 Kvindens og stalkers adfærd ved konflikter (CTS-2)

137 kvinder har besvaret Conflict Tactics Scale, som måler både forfølgerens og kvindens adfærd i løbet af det sidste år, som deres forhold varede.

I bilag 1 ses den totale score og scoren på de fem subskalaer for de kvinder, som har angivet, at de selv eller deres tidligere partnere har brugt hhv. forhandling, psykologisk aggression, vold, tvang eller har oplevet kvæstelser ved konflikter imellem dem. Ikke alle kvinderne har oplevet alle fem dimensioner af konflikterne, hvilket kan ses ved, at n er lavere end de oprindelige 137 besvarelser for CTS-2. Forskellen mellem n ved CTS-2 i bilag 1 og de 137 besvarelser er altså de kvinder, som har scoret 7 ('Ikke i løbet af det sidste år, men det er sket tidligere') eller 8 ('Det er aldrig sket'). Herudover skal det nævnes, at der er fundet lav intern validitet for subskalaerne 'Kvæstelse' ($\alpha = 0,45$) og 'Seksuel tvang' ($\alpha = 0,06$). En del af forklaringen på dette kan være de lave antal items, idet spørgsmålene her stilles to gange, således både ud fra kvindens og forfølgerens adfærd. Den samlede alfa-værdi for hele skalaen er dog tilfredsstillende (0,89), men resultaterne fra de to subskalaer må dog behandles varsomt.

Jf. tabel 25 har 70,1 % af kvinderne oplevet, at enten de eller deres partner anvendte en eller anden form for forhandling ved deres konflikter. Heraf har 92 kvinder anvendt forhandling og 40 af forfølgerne har ligeledes forhandlet.

70,8 % af kvinderne har oplevet psykologisk aggression i deres konflikter i forholdet. Heraf har 61 af kvinderne været psykologisk aggressive (fx råbt eller bandet af partneren eller truet med at slå) og det gælder ligeledes for 83 af forfølgerne.

57,7 % af kvinderne har oplevet fysiske kvæstelser. Heraf har næsten alle kvinderne (76 ud af 79) haft kvæstelser (fx blå mærker, en rift, smerter eller haft behov for lægebesøg) som følge af en konflikt med partneren, mens 18 forfølgere har haft kvæstelser efter en konflikt.

37,2 % af mødrene har oplevet vold i konflikterne. 22 af kvinderne har været voldelige over for deres daværende partner, og næsten alle mændene (49 ud af 51) har været voldelige over for kvinden ved konflikter i løbet af det sidste år af parforholdet.

25,6 % af mødrene har oplevet seksuel tvang. Alle de 35 kvinder har oplevet, at deres partner på daværende tidspunkt udsatte dem for seksuel tvang, men 6 af kvinderne har også udsat manden for seksuel tvang.

Udover disse typer af spørgsmål svarede mødrene også på, hvorvidt enten de eller forfølgerne efter en konfrontation i parforholdet har været ved psykiater eller psykolog eller haft behov for akut hjælp. Dette er tilfældet for 69 af kvinderne og 11 af forfølgerne.

Tabel 25: Taktikker anvendt ved konflikt i parforholdet (n = 137)

	Samlet antal (%)	Antal kvinderne (%)	Antal forfølgerne (%)
Har anvendt forhandling	96 (70,8 %)	92 (95,8 %)	40 (41,7 %)
Har anvendt psykologisk aggression	97 (70,8 %)	61 (62,9 %)	83 (85,6 %)
Har haft kvæstelser	79 (57,7 %)	76 (96,2 %)	18 (22,8 %)
Har anvendt vold	51 (37,2 %)	22 (43,1 %)	49 (96,1 %)
Har anvendt seksuel tvang	35 (25,6 %)	35 (100,0 %)	6 (17,1 %)

4.4.5 Reaktion ved forfølgelsen (A2-kriterie)

Blandt spørgsmålene om oplevelser i forbindelse med stalkingen, indgik fire spørgsmål vedr. DSM-IV's traumekriterium for PTSD.

Som det fremgår af tabel 26, har 91,2 % af mødrene oplevet at være hjælpeløs i forbindelse med stalkingen. 96,6 % af kvinderne har oplevet frygt eller rædsel. Desuden har 67,3 % oplevet trusler på livet og 54,4 % har troet, at de skulle dø. I alt har 67 kvinder, svarende til 45,6 %, oplevet alle fire kriterier. 98,6 % opfylder stressorkriteriet for PTSD. Derudover er det nævneværdigt, at mere end halvdelen af kvinderne har svaret 'Ja' ved hver eneste af oplevelserne i tabel 25.

Tabel 26: Oplevelse i forbindelse med stalkingen (n =147)

Oplevede i forbindelse med stalkingen...	Antal kvinder (%)
At være hjælpeløs	134 (91,2 %)
Frygt eller rædsel	142 (96,6 %)
Omtågethed og forvirring	119 (81,0 %)
Raseri eller hævnthørst	95 (64,6 %)
Trusler på livet	99 (67,3 %)
Troede du skulle dø	80 (54,4 %)
Psykisk vold (ydmygelser, chikane)	146 (99,3 %)
Stalkerens familie eller venner var indblandet	93 (63,3 %)

Når kvinderne skal beskrive det værste, som de har oplevet, ved overgrebene, er gennemgående emner den konstante angst og den altomfattende magtesløshed, de bærer rundt på. Dette er relateret til den trussel, som faderen til børnene udgør både for kvinden selv og for børnene. Derudover ligger det også flere af mødrene på sinde, at deres børn enten har været vidne til overgrebene på deres mor eller selv været udsat for overgreb.

Den konstante utryghed og uvished ser altså ud til i denne kvalitative beskrivelse i spørgeskemaet at dominere kvindernes liv, og flere beskriver, at de ikke føler, at de kan beskytte deres børn, selvom de ønsker det. Flere nævner også afmagten ift., at det offentlige system ikke kan hjælpe dem.

4.4.6 Stalkerens adfærd (SBC)

Tablet 27 giver en oversigt over alle items fra SBS samt de to ekstra spørgsmål om forfølgernes chikanerende og voldelig adfærd. Denne uønskede kontakt fra forfølgeren omhandler de seneste seks måneder fra mødrene besvarede spørgeskemaet. I tabellen illustreres det, hvad kvinderne gennemsnitlig scorer på skalaen, hvor 1 = 'Aldrig', 2 = 'En gang om måneden eller mindre', 3 = 'To til tre gange om måneden', 4 = 'En eller to gange om ugen', 5 = 'Tre til seks gange om ugen' og 6 = 'En gang om dagen eller oftere'. Derudover viser tabel 26 også, hvor mange kvinder, der har oplevet den pågældende type chikane eller vold.

Ud af de 82 kvinder, der har oplevet, at deres forfølger har truet med at gøre skade, har lidt over ¼ af dem oplevet dette én gang om ugen eller mere. ¼ af de 75 kvinder, der har oplevet, at deres forfølger har forsøgt at skade dem, har oplevet dette mindst én gang om ugen.

Mht. frekvensen af uønskede telefonopkald har 30,4 % af de 92 kvinder oplevet dette 'en gang om måneden eller mindre', 30,4 % har oplevet det 'to til tre gange om måneden', 15,2 % har oplevet det 'en til to gange om ugen', 7,6 % har oplevet det 'tre til seks gange om ugen' og 16,3 % af de 92 kvinder har fået uønskede telefonopkald 'en gang om dagen eller oftere'.

31,3 % af 81 mødre, har oplevet, at deres forfølger dukker op ved deres hjem, når de ikke ønsker det en gang om ugen eller mere, og af de 81 kvinder, som har oplevet at blive overvåget af deres forfølger, har over 54 % oplevet, at der sker fra én gang om ugen til en eller flere gange om dagen. 60,7 % af kvinderne oplever, at deres forfølger har efterladt beskeder på deres telefonsvarer eller e-mail. Heraf har 37,5 % oplevet, at der sker en gang om ugen eller oftere. Derudover oplever 91 kvinder, at forfølgerne sender uønskede beskeder over enten sms eller over Facebook eller lignende. Ud af disse kvinder oplever 39,6 % at det sker fra en gang om ugen til hver dag.

Tabel 27: Forfølgers chikanerende og voldelige adfærd (n = 145)

Min forfølger har...	Gennemsnit	Antal kvinder (%)
Brudt ind i dit hjem	1,27	26 (17,9 %)
Overskredet et polititilhold	1,26	18 (12,4 %)
Forsøgt at bryde ind i din bil	1,23	18 (12,4 %)
Truet med at gøre skade	2,23	82 (56,6 %)
Brudt ind i din bil	1,26	19 (13,1 %)
Forsøgt at skade dig	2,07	75 (51,7 %)
Skadet dig fysisk	1,44	36 (24,8 %)
Forsøgt at bryde ind i dit hjem	1,25	24 (16,6 %)
Fysisk skadet sig selv	1,20	20 (13,8 %)
Stjålet/læst din post	1,61	40 (27,6 %)
Gjort skade på din partners ejendom	1,16	13 (9,0 %)
Truet med at skade sig selv	1,40	31 (21,4 %)
Ringet til dig i dit hjem, når du ikke ønskede det	2,58	92 (63,4 %)
Kommet til dit hjem, når du ikke ønskede det	2,18	81 (55,9 %)
Fulgt efter dig	1,94	67 (46,2 %)
Ringet til dig og lagt på, så snart du tog telefonen	1,84	52 (35,9 %)
Sendt dig uønskede gaver	1,26	25 (17,2 %)
Ringet til dig på arbejde, når du ikke ønskede det	1,60	37 (25,5 %)
Overvåget dig	2,63	81 (55,9 %)
Kommet til dit arbejde/din skole, når du ikke ønskede det	1,42	27 (18,6 %)
Efterladt beskeder på din telefonsvarer eller e-mail	2,41	88 (60,7 %)
Sendt dig uønskede sms'er og/eller beskeder via Facebook el. lign.	2,57	91 (62,8 %)
Sendt dig fotografier når du ikke ønskede det	1,36	28 (19,3 %)
Truet din nye partner	1,37	30 (20,7 %)
Sendt dig breve når du ikke ønskede det	1,57	41 (28,3 %)
Skadet din nye partner	1,11	12 (8,3 %)
Klaget over dig til din chef	1,40	28 (19,3 %)

4.4.7 Konsekvens af forfølgers adfærd over for kvinden

Ud over det standardiserede spørgeskemaer blev der også stillet ti spørgsmål om, hvilken indvirkning forfølgerens chikane og adfærd har på mødrene. Tabel 28 angiver deskriptiv statistik for disse spørgsmål.

Tabel 28: Deskriptiv statistik for ti supplerende spørgsmål

Rækkevidde	Gennemsnit	SD	N	Antal items	α
10-60	43,82	12,08	134	10	0,90

Tabel 29 viser, hvor mange kvinder der er uenige ('Meget uenig' + 'Uenig' + 'Lidt uenig') eller enige ('Meget enig' + 'Enig' + 'Lidt enig') med de ti udsagn.

Tabel 29: Forfølgers indvirkning på mødrene

	Antal kvinder (%)		
	n	Uenig	Enig
Han får mig til at føle mig utryk i mit eget hjem	136	32 (23,5 %)	104 (76,5 %)
Jeg er flov over de ting han gør ved mig	136	28 (20,6 %)	108 (79,4 %)
Jeg forsøger ikke at skabe for meget postyr derhjemme fordi jeg er bange for, hvad han kan finde på at gøre ved mig	135	41 (30,4 %)	94 (69,6 %)
Det føles som om, jeg er programmeret til at være på en bestemt måde derhjemme	135	45 (33,3 %)	90 (66,7 %)
Det føles som om, han holder mig fanget derhjemme	135	51 (37,8 %)	84 (62,2 %)
Han får mig til at føle, at jeg ikke har nogen kontrol over mit liv	135	29 (21,5 %)	106 (78,5 %)
Jeg skjuler sandheden for andre, fordi jeg er bange for konsekvenserne hvis jeg ikke gør	135	54 (40,0 %)	81 (60,0 %)
Jeg føler, at han ejer og kontrollerer mig	135	49 (36,0 %)	87 (64,0 %)
Han skræmmer mig ved sin blotte tilstedeværelse	135	16 (11,9 %)	119 (88,1 %)
Han kan kigge på mig på en måde, der skræmmer mig fra vid og sans	134	22 (16,4 %)	112 (83,6 %)

Mødrene har udover ovenstående også angivet på en skala fra 1-7, hvor meget de frygter for deres egen sikkerhed. Den gennemsnitlige score er på 4,18 (SD 2,1), og 46,9 % af kvinderne frygter således meget for deres egen sikkerhed jf. tabel 30.

Tabel 30: Frygt for egen sikkerhed

	Antal kvinder (%)
Slet ikke	17 (13,1 %)
2	22 (16,9 %)
3	8 (6,2 %)
Noget	22 (16,9 %)
5	18 (13,8 %)
6	20 (15,4 %)
Virkelig meget	23 (17,7 %)
Total	130 (100 %)

4.4.8 Forfølgelsens påvirkning af børn og familie

121 kvinder har beskrevet, hvordan forfølgelsen og overgrebene har påvirket deres børn og familie. Størstedelen af børnene er tydeligt mærket af at befinde sig midt i spændingsfeltet mellem mor og far. Kvinderne beskriver især, at deres børn er blevet angste, hvilket afspejler sig i deres adfærd på flere forskellige måder.

En del af børnene er blevet udadreagerende og er tit i konflikter med jævnaldrene, med moren eller med faderen, og de er aggressive eller voldelige. Størstedelen af mødrene beskriver dog, at børnene virker nervøse, vagtsomme eller stressede, de tør ikke være alene, klynger sig til moren eller har direkte trukket sig fra al kontakt til andre. Børnene er utrygge, og flere er hæmmede i deres udvikling enten psykisk, socialt, følelsesmæssigt eller kognitivt, og mange lider under fysiske sygdomme med ondt forskellige steder i kroppen.

Flere af børnene går til psykolog eller har anden voksenstøtte, og nogle af mødrene nævner direkte at børnene har flashbacks, er traumatiserede, lider af PTSD, panikangst, spiseforstyrrelse eller tics. Flere af børnene har koncentrationsproblemer, søvnbesvær og lider under ufrivillig vandladning. En del af børnene er bange for far og giver udtryk for frygt for, om mor dør.

Hvad angår den nærmeste familie beskriver størstedelen af kvinderne, at deres familie er meget påvirkede af de overgreb, der har fundet sted. Familiemedlemmerne er meget bekymrede for kvinderne og kvindernes børn, og de føler sig magtesløse og vrede over hele situationen. Enkelte af familiemedlemmerne er så påvirkede, at de lider af stress, belastningsreaktion eller depression. 13,4 % af kvinderne nævner også, at deres familiemedlemmer også bliver stalket af manden. Flere kvinder nævner, at familien hjælper hinanden og i nogle tilfælde har det ført til at kvinderne er blevet tættere med deres familie. Men knap 1/5 af kvinderne beskriver også, hvordan deres familie enten har svært ved at forstå den situation, som kvinderne befinder sig i, eller at flere af familiemedlemmerne simpelthen har trukket sig fra situationen enten pga. manglende forståelse, eller fordi det er for hårdt at være i.

4.4.9 Sikkerhedsforanstaltning mod forfølgeren

Tabel 31 viser, hvilke sikkerhedsforanstaltninger kvinderne har taget for at beskytte sig selv og sine børn mod forfølgeren. I spørgeskemaet spurgte vi ind til, om kvinderne har skiftet bopæl, skiftet lås, skiftet telefonnummer, skiftet navn, skiftet skole, skiftet job, er gået under jorden, eller om de har fået nyt cpr-nummer. Derudover var der mulighed for at tilføje andre foranstaltninger, som kvinderne kunne have foretaget, hvilket 57 af kvinder har gjort. Heriblandt har flere kvinder anskaffet sig sikkerheds- eller overvågningsudstyr, flere har oplyst børnenes institutioner om situationen, nogle har fået adressebeskyttelse, ændret samværet mellem børn og forfølger, kontaktet politiet eller søgt polititilhold. Af de 12, der har søgt polititilhold, har fire dog ikke fået det. Herudover har enkelte kvinder også kontaktet advokater, psykologer og de sociale myndigheder for at få hjælp til at få stoppet forfølgelsen. Andre har søgt beskyttelse ved venner, naboer, familie eller på krisecenter eller anskaffet sig hund. Desuden nævner nogle af kvinderne også, at de har lukket ned for muligheden for at blive kontaktet over sociale medier og mail.

Tabel 31: Sikkerhedsforanstaltninger mod forfølgelsen (n = 130)

Sikkerhedsforanstaltninger foretaget	Antal kvinder (%)
Skiftet bopæl	80 (61,5 %)
Skiftet låse	49 (37,7 %)
Skiftet telefonnummer	60 (46,2 %)
Skiftet navn	10 (7,7 %)
Skiftet skole	24 (18,5 %)
Skiftet job	22 (16,9 %)
Gået under jorden	38 (29,2 %)
Fået nyt CPR-nummer	0 (0 %)
Andet tilføjet af kvinderne:	57 (43,8)
- Oplyst børns institution om situationen	7 (5,4 %)
- Anskaffet sikkerheds- eller overvågningsudstyr til sig selv og hjemmet	17 (13,1 %)
- Hemmelig adresse	12 (9,2 %)
- Søgt polititilhold	14 (10,8 %)
- Ændret samvær med børnene	12 (9,2 %)
- Kontaktet politiet	8 (6,2 %)

4.4.10 Kontakt med forskellige instanser

I forbindelse med forfølgelsen har kvinderne i varierende grad haft kontakt med forskellige instanser. I tabel 32 fremgår det, hvor mange af kvinderne, der har haft kontakt til de forskellige instanser, og hvor tilfredse kvinderne er med den behandling, som de har fået de forskellige steder. Næsten alle kvinderne (95,3 %) har været i kontakt med Statsforvaltningen, og knap 80 % har været i kontakt med politiet. Den største utilfredshed hos kvinderne ses ved deres kontakt med især Statsforvaltningen, politiet og ved fogeden, som knap halvdelen af kvinderne har været i kontakt med, samt domstolen som 62,5 % har været i kontakt med.

Størstedelen (89,1 %) af kvinderne har været i kontakt med egen læge ang. forfølgelsen, hvorimod knap 1/3 af kvinderne har været i kontakt med skadestuen. Ved begge sundhedsinstanser har kvinderne været godt tilfredse med den hjælp og forståelse de er blevet mødt med.

Mere end 80 % af kvinderne oplyser, at de har haft kontakt med div. pædagoger og knap 70 % har været i kontakt med børnenes lærere i forbindelse med forfølgelsen. Her varierer det mere, hvordan

mødrene har oplevet hjælpen. Det samme gør sig gældende for Kommunernes Børn & Unge forvaltninger.

82 % har kontaktet en advokat. Her oplever størstedelen af kvinderne at blive mødt med forståelse og venlighed.

Der ses størst tilfredshed med hhv. krisecentre, som knap halvdelen af kvinderne har været i kontakt med, og støtten på Facebookgruppen, som 62,5 % af mødrene har haft kontakt med.

Dernæst har over halvdelen af kvinderne søgt hjælp hos Mødrehjælpen, hvor knap ¾ har fået den ønskede hjælp og over størstedelen bliver mødt med forståelse. Herudover har knap 40 % af kvinderne søgt hjælp ved andre foreninger (fx Antistalkerforeningen eller andet), hvor kvinderne også er meget tilfredse med den måde, de bliver mødt på.

Omkring 65 % af kvinderne har hhv. haft kontakt til offentligt ansatte psykologer (i forbindelse med en undersøgelse) og/eller privatpraktiserende psykologer. Her oplever kvinderne at få noget mere hjælp i forbindelse med stalkingen og er mere tilfredse med de privatpraktiserende psykologer, hvorimod oplevelserne hos de offentlige psykologer er mere blandede.

Dette kan tænkes at afspejle den generelle tendens ved disse besvarelser; kvinderne oplever ikke, at de får lige så meget hjælp eller bliver mødt med lige så stor forståelse og venlighed hos de instanser, der repræsenterer ”systemet”, som kvinderne oplever ved de private instanser.

Tabel 32: Kontakt med forskellige instanser (n = 128)

Kontaktsteder	Antal i kontakt med instans (%)	Fik du den ønskede hjælp?			Var de venlige og forstående?		
		Ja	Til dels	Nej	Ja	Til dels	Nej
Statsforvaltning	122 (95,3 %)	23 (18,9 %)	31 (25,4 %)	71 (58,2 %)	17 (13,9 %)	54 (44,3 %)	52 (42,6 %)
Skadestue	42 (32,8 %)	27 (64,3 %)	13 (31,0 %)	2 (4,7 %)	29 (69,0 %)	13 (31,0 %)	0 (0 %)
Egen læge	114 (89,1 %)	73 (64,0 %)	31 (27,2 %)	10 (8,8 %)	81 (71,1 %)	21 (18,4 %)	12 (10,5 %)
Politi	101 (78,9 %)	18 (17,8 %)	33 (32,7 %)	50 (49,5 %)	19 (18,8 %)	43 (42,6 %)	39 (38,6 %)

Foged	62 (48,4 %)	11 (17,7 %)	20 (32,3 %)	31 (50,0 %)	15 (24,2 %)	16 (25,8 %)	31 (50,0 %)
Offentlig ansat psykolog	82 (64,1 %)	28 (34,1 %)	23 (28,1 %)	31 (37,8 %)	38 (46,3 %)	20 (24,4 %)	24 (29,3 %)
Domstol	80 (62,5 %)	25 (31,3 %)	17 (21,2 %)	38 (47,5 %)	19 (23,8 %)	28 (35,0 %)	33 (41,2 %)
Advokat	103 (82,0 %)	53 (51,5 %)	37 (35,9 %)	13 (12,6 %)	64 (62,1 %)	32 (31,1 %)	7 (6,8 %)
Krisecenter	62 (48,4 %)	44 (71,0 %)	16 (25,8 %)	2 (3,2 %)	51 (82,3 %)	9 (14,5 %)	2 (3,2 %)
Facebook- gruppe	80 (62,5 %)	56 (70,0 %)	21 (26,3 %)	3 (3,7 %)	72 (90,0 %)	8 (10,0 %)	0 (0 %)
Foreninger	49 (38,3 %)	29 (59,2 %)	13 (26,5 %)	7 (14,3 %)	44 (89,8 %)	5 (10,2 %)	0 (0 %)
Mødrehjælpen	69 (53,9 %)	36 (52,2 %)	15 (21,7 %)	18 (26,1 %)	50 (72,5 %)	16 (23,2 %)	3 (4,3 %)
Pædagoger	105 (82,0 %)	36 (34,3 %)	41 (39,0 %)	28 (26,7 %)	37 (35,2 %)	42 (40,0 %)	26 (24,8 %)
Lærere	88 (68,6 %)	31 (35,2 %)	33 (37,5 %)	24 (27,3 %)	39 (44,3 %)	34 (38,6 %)	15 (17,1 %)
Kommunens Børn & Unge forvaltning	93 (72,7 %)	30 (32,3 %)	35 (37,6 %)	28 (30,1 %)	30 (32,3 %)	35 (37,6 %)	28 (30,1 %)
Privatpraktisere nde psykolog	85 (66,4 %)	59 (69,4 %)	18 (21,2 %)	8 (9,4 %)	69 (81,2 %)	12 (14,1 %)	4 (4,7 %)
Psykiater	32 (25,0 %)	29 (90,6 %)	3 (9,4 %)	0 (0 %)	31 (96,9 %)	1 (3,1 %)	0 (0 %)
Alternativ behandler	39 (30,5 %)	31 (79,5 %)	7 (17,9 %)	1 (2,6 %)	36 (92,3 %)	3 (7,7 %)	0 (0 %)
Andre	39 (30,5 %)	25 (64,1 %)	8 (20,5 %)	6 (15,4 %)	30 (76,9 %)	5 (12,8 %)	4 (10,3 %)

Tabel 33 viser, hvor mange af kvinder, der har nævnt de forskellige instanser som hhv. den, der har hjulpet dem mest og den, der har bidraget til at fastholde den destruktive adfærd hos forfølgeren. De havde her mulighed for at notere højst tre instanser ved hvert af de to spørgsmål.

Her ses den samme tendens som ved de forrige besvarelser; at de mest hjælpsomme er de privatpraktiserende psykologer og advokaterne samt egen læge, krisecentrene, Facebookgruppen og Mødrehjælpen, hvorimod dem, der har bidraget til forfølgerens destruktive adfærd ifølge kvinderne er Statsforvaltningen, politiet og domstolen samt Kommunens Børn & Unge forvaltning.

Af andre, der nævnes som dem, der har hjulpet kvinderne mest, angiver fem af kvinderne deres venner, tre nævner deres familie, én nævner en arbejdsgiver, én sin præst, én nævner en nabo og tre nævner, at ingen af instanserne har hjulpet mest. Derudover nævner fire af kvinderne også det psykiatriske regi (børnepsykiatriske afdeling, en psykiater eller psykiatriske skadestue). Én kvinde nævner også en myndighedsperson, der har hjulpet kvinden privat.

Af de 19 andre, som har bidraget til forfølgerens destruktive adfærd nævnes bl.a. forfølgers nye kæreste (1), familie (1), en familierådgivning (1), Socialforvaltning (2), Statsamtet (4), Børnesagkyndige (3), andre myndigheder (2), og én kvinde nævner, at alle af de nævnte instanser har bidraget negativt, hvor imod én kvinde nævner, at ingen af instanserne har.

Tabel 33: Angivelse af instanserne som behjælpelige eller destruktive for situationen

Instans	Antal gange instans nævnt som den, der har hjulpet mest/været mest brugbar (n = 124)	Antal gange instans nævnt som den, der evt. har bidraget til at fastholde/forstærke destruktiv adfærd hos forfølgeren (n = 107)
(Privatpraktiserende) psykolog	51	2
Advokat	29	9
Egen læge	28	0
Krisecenter	24	2
Facebookgruppe	23	1
Mødrehjælpen	21	0
Foreninger (Anti-stalkerforeninger o. lign.)	12	0
Pædagoger (børnehave el. lign.)	12	10
Kommunens Børn og Unge forvaltning	12	23
Psykiater	11	0
Statsforvaltningen	10	66
Lærere (skolen)	10	8
Politi	8	27
Alternativ behandler	7	1
Domstol	6	26
Foged	2	14
Skadestue	1	1
Offentlig psykolog	0	8
Andre nævnt af kvinderne	18	19

4.4.11 Kvalitative besvarelser om at være mor og blive forfulgt

Ud fra fire åbne spørgsmål havde kvinderne mulighed for at uddybe deres svar, om hvordan de oplever det at blive forfulgt, samtidig med at de skal forholde sig til at være mor og passe på sine børn.

Flere af kvinderne beskriver, at det, der egentlig tærer på dem, er den konstante kamp. Det kræver ihærdighed at blive ved; at blive ved med at dokumentere alt, hvad deres forfølger gør, anmelde ham til forskellige instanser, søge hjælp og rådgivning så mange steder som muligt, ofte uden at kunne få mere hjælp. Nogle kontakter politikere eller medier i håb om ændring af lovgivningen. Andre af kvinderne er flygtet, men mange forklarer, at de ikke kan afskære kontakten til deres forfølger, fordi de har fælles børn.

De fleste giver udtryk for, at de vil gøre alt for at beskytte børnene. I enkelte tilfælde har kvinderne ”givet slip” på børnene og overdraget dem til faderen for, at børnene ikke skal befinde sig midt i konflikten mellem mor og far.

Kvinderne fik også mulighed for i spørgeskemaet at beskrive de vigtigste eksempler på chikane specifikt over for mødre, som kvinderne oplever, at der ikke er blevet taget hånd om ved lovgivning, og som er svære for myndighederne at handle på. 108 kvinder har beskrevet eksempler på dette.

Størstedelen af kvinderne beskriver her deres udfordringer med at bevise over for de forskellige offentlige systemer, hvor omfattende og ødelæggende den psykiske vold og forfølgelsen er for dem og deres familie. Især denne del af kvindernes ”kamp” er drænende for dem. Størstedelen af kvinderne beskriver deres afmagt over ikke at få anerkendt stalkingens belastende påvirkning, idet manden ikke kan straffes for at vedholde uønsket kontakt, fordi stalkingen ”på papiret ikke er aggressiv”. Her beskriver en del af kvinderne også, at deres reaktioner på det pres, som de befinder sig i, bliver tolket som om, at de ”uligevægtige”, ”hysteriske” eller ”apatiskke” mødre med negative skjulte motiver om, at faderen ikke skal se sine børn. Derudover angiver flere kvinder, at de ikke bliver mødt med forståelse ift., hvor angstprovokerende det er for dem at skulle møde forfølgeren i offentlig regi, fx pga. en sagsbehandling. Flere oplever, at systemet ikke kan beskytte hverken dem eller deres børn.

107 kvinder har givet eksempler på, hvad deres forfølger udsætter deres børn for, for at ramme kvinderne. Næsten alle nævner, at børnene udsættes for psykisk vold.

Størstedelen af kvinderne fortæller, at deres forfølger fortæller usande historier til børnene om deres mor; om at hun ikke elsker dem, at hun er skyld i, hvad deres far gør og hvordan han har det, så børnene ikke kan være trygge hos deres mor efter samværet med faren. Derudover nævnes, at forfølgeren også taler grimt om moren foran børnene.

Herudover beskriver en del kvinder også, at faderen inddrager børnene i retssager, at børnene bliver nægtet rejser med skole eller familie eller bliver presset med trusler eller får gaver, som kun må være ved faderen, således at børnene skal ønske at være mere sammen med faderen. Flere af kvinderne angiver også, at børnenes ejendele bliver stjålet eller ødelagt af faderen.

En del af kvinderne nævner, at også børnene bliver forfulgt, når de ikke har samvær med faderen. 1/5 af børnene har oplevet, at faderen truer dem, enten truer med at slå børnene, eller gøre fysisk skade på moderen, hvis børnene ikke gør, som faderen ønsker.

10 % af kvinderne fortæller, at deres børn bliver fysisk mishandlet ved samvær med faderen, og 8 % nævner, at børnene har berettet om forskellige seksuelle krænkelser.

117 kvinder har beskrevet, hvordan forfølgelsen påvirker evnen til at være mor.

Kvinderne giver overvejende udtryk for konstant at føle sig trætte og afkræftet. Størstedelen angiver, at de er stressede, påvirket emotionelt og har svært ved at bevare overblikket og koncentrationen pga. den store belastning, som de håndterer dagligt. Dette giver sig udtryk i manglende overskud til at være forælder eller mindre nærvær i deres samvær med børnene. En del forklarer, hvordan de gennem årene gradvist er blevet usikre på sig selv og egne evner, og de er blevet utrygge og konstant på vagt, hvilket påvirker deres relation til børnene. Derudover er det også fremtrædende, at kvinderne er frustrerede over at skulle bruge deres tid, penge og energi på at bekæmpe forfølgelsen, og derfor ikke kan bruge deres energi og overskud, finansielt som tidsmæssigt, på deres børn.

Flere af mødrene forklarer også, at de er blevet meget beskyttende over for deres børn; at de vil gøre alt for dem, og tre af kvinderne forklarer, at netop det at være mor gør, at de kan blive ved med at kæmpe mod at blive offer. Enkelte af kvinderne holder dog også fast i, at forfølgelsen ikke påvirker deres evne til at være mor.

Ud fra disse beskrivelser fremgår det, at kvinderne anskuer deres livssituation med forfølgelsen som en konstant magtkamp, de skal håndtere, for at beskytte deres børn, som hos størstedelen af familierne ender som ofre. Den langtrukne kamp er drænende for kvinderne, de føler sig udkørte og afmægtige og kan ikke forstå, at det offentlige system ikke kan hjælpe dem.

4.4.12 Social støtte under forfølgelsen (CSS)

Tabel 34 angiver mødrenes gennemsnitsscore for hvert item på CSS, hvor 1 er 'Aldrig', 4 er 'Nogle gange' og 7 er 'Altid'. Mødrenes samlede scores for CSS-6 ses i bilag 1. I bilag 1 er item nr. 6 dog ikke medtaget i beregningerne for at kunne holde en høj alfa-værdi.

Tabel 34: Scoring ved social støtte under forfølgelsen (n =128)

Items	Rækkevidde	Gennemsnit	SD
1. Når der er behov for at snakke, hvor tit er der nogen, der er villig til at lytte?	1-7	5,59	1,5
2. Har du kontakt med andre i samme situation?	1-7	4,41	2,0
3. Er du i stand til at tale om dine tanker og følelser?	2-7	5,77	1,3
4. Udviser folk sympati og støtte?	2-7	5,13	1,4
5. Er der nogen, der hjælper dig med praktiske ting i forbindelse med forfølgelsen?	1-7	4,09	2,1
6. Føler du dig nogle gange svigtet af folk, som du regnede med ville støtte?	1-7	3,95	1,7
7. Alt i alt hvor tilfreds er du med den støtte, du har modtaget fra din familie og venner?	1-7	5,21	1,8

Ved spørgsmålet om, hvor tit der er nogen, der er villig til at lytte, når der er behov for at snakke, svarer 44,5 % af mødrene 'Altid'.

22,7 % af kvinderne har 'altid' kontakt med andre i samme situation, mens 14,8 % 'aldrig' har. 65,6 % af kvinderne har svaret, at de 'altid' eller næsten altid (scoren 6) er i stand til at tale om deres tanker og følelser.

43,0 % af kvinderne angiver, at folk altid eller næsten altid udviser sympati og støtte, mens 47,6 % af kvinderne har svaret 'nogle gange' eller lidt oftere (scoren 5).

30,5 % af kvinderne svarer, at der altid eller næsten altid er nogen, der hjælper dem med praktiske ting i forbindelse med forfølgelsen, hvorimod 28,1 % af kvinderne svarer 'aldrig' eller næsten aldrig (scoren 2) til dette spørgsmål.

41,4 % af kvinderne svarer, at de 'nogle gange' føler sig svigtet af folk, som de regnede med ville støtte dem. 30,6 % af kvinderne scorer på dette spørgsmål 5 eller højere.

35,9 % af mødrene er altid tilfredse med den støtte, de har modtaget fra familie og venner. 28,2 % svarer her fra 5 til 6 på skalaen, 21,1 % angiver 'både-og', mens 10,2 % scorer fra 2 til 3, og 4,7 % af kvinderne svarer, at de er meget utilfredse med den støtte, som de har modtaget fra familie og venner.

4.5. Psykisk belastning

Følgende afsnit omhandler, hvor psykisk belastede mødrene i undersøgelsen er, målt ud fra standardiserede spørgeskemaer. Se bilag 1 for deskriptiv statistik.

4.5.1 Tonisk immobilitet under forfølgelsen (TIS)

Tabel 35 og 36 viser de fire spørgsmål om, hvorvidt kvinderne har oplevet tonisk immobilitet på et eller andet tidspunkt under forfølgelsen. Tabel 35 angiver den gennemsnitlige score og standardafvigelse for hvert item. Disse oplysninger for den totale score findes i bilag 1.

Tabel 36 viser hhv., hvor mange af kvinderne der ikke har oplevet tonisk immobilitet ved scoren 0, hvor mange af kvinderne der har oplevet lav grad af tonisk immobilitet ved scoren 1-3, og hvor mange af kvinderne der har oplevet svære grader af toniske immobilitet ved scoren 4-6.

Med inspiration fra Heidt, Marx & Forsyth (2005) har vi defineret, at ved en totalscore på 4 eller derover har kvinden oplevet tonisk immobilitet. Dette gør sig gældende for 69,8 % af mødrene i denne undersøgelse.

Tabel 35: Tonisk immobilitet

Items	Gennemsnit	SD
Fastfrosset eller lammet	4,12	1,7
Ude af stand til at bevæge sig	3,51	1,9
Ude af stand til at råbe eller skribe	3,75	2,1
Ude af stand til at flygte	4,21	1,8

Tabel 36: Fordeling af graden tonisk immobilitet (n = 119)

	Antal kvinder (%) 0	Antal kvinder (%) 1-3	Antal kvinder (%) 4-6
Fastfrosset eller lammet	7 (5,9 %)	30 (25,2 %)	82 (68,9 %)
Ude af stand til at bevæge sig	13 (10,9 %)	40 (33,6 %)	66 (55,5 %)
Ude af stand til at råbe eller skringe	16 (13,4 %)	33 (27,7 %)	70 (58,8 %)
Ude af stand til at flygte	8 (6,7 %)	28 (23,5 %)	83 (69,8 %)
TI-totalscore	2 (1,7 %)	(scoren 1-12) 29 (24,4 %)	(scoren 13-24) 88 (73,9 %)

4.5.2 PTSD-symptomer (HTQ-17)

Alfa-værdierne for HTQ og de tre subskalaer for invasion, undgåelse og vagtsomhed kan ses i bilag 1.

Ud af 127 besvarelser har 96,1 % af mødrene ét eller flere invasionssymptomer, hvilket er et af kriterierne for at få PTSD-diagnosen. 76,4 % af mødrene har tre eller flere undgåelsessymptomer, hvilket er det andet kriterium for PTSD-diagnosen, og 95,3 % af mødrene har to eller flere vagtsomhedssymptomer, svarende til PTSD-diagnosens tredje kriterium. Samlet opfylder 75,6 % af mødrene alle tre kernekriterier for PTSD-diagnosen, mens 17,3 % af dem opfylder de to af kriterierne svarende til subklinisk PTSD.

Forekomsten af PTSD hos undersøgelsens kvinder er altså meget høj. Kessler et al. (1995) har i deres amerikanske prævalensstudie fundet en livstidsprævalens for PTSD på 7,8 % hos normalbefolkningen.

Udover spørgsmålene, som indgår i HTQ, besvarede kvinderne også to supplerende spørgsmål om 1) hvorvidt de bliver omtåget eller har nedsat opfattelsesevne og om de 2) nemt bliver stresset og kun kan klare én ting ad gangen.

26,8 % af mødrene oplever 'slet ikke' at blive omtåget eller at have nedsat opfattelsesevnen. Dette oplever 29,1 % af kvinderne 'sjældent', 32,3 % oplever det 'noget af tiden' og 11,8 % af mødrene oplever det 'for det meste'.

Derimod svarer kun 5,5 %, at de 'slet ikke bliver stresset', 18,1 % oplever det 'sjældent', 35,4 % oplever det 'noget af tiden' og hele 40,9 % af mødrene oplever 'for det meste' at blive stresset og kun kan klare én ting ad gangen.

4.5.3 Negativ affekt, dissociation og somatisering (TSC-26, SCL-somatisering)

Ud fra TSC-26 har vi undersøgt forekomsten af symptomgrupperne negativ affekt, somatisering og dissociation. Den deskriptive statistik kan ses i bilag 1.

I tabel 37 ses det ved sammenligning med en undersøgelse af voldsramte kvinder fra projekt 'Ud af Voldens Skygge' hos Mødrehjælpen (Beck & Elklit, 2012), at de forfulgte mødre scorer nogenlunde det samme, som kvinder, der bliver udsat for vold af deres partner, gør. Dog dissocierer de forfulgte mødre ikke i lige så høj grad som gruppen af voldsramte kvinder.

Tabel 37: Score på TSC-26 hos forfulgte og voldsramte kvinder

	Forfulgte mødre Gennemsnit (SD) (n = 127)	Voldsramte mødre Gennemsnit (SD) (n = 103, 107, 104)
Negativ affekt	22,75 (6,56)	23,03 (5,28)
Somatisering	26,53 (6,91)	26,60 (7,18)
Dissociation	9,06 (3,42)	10,13 (3,39)

Hos de forfulgte mødre er den gennemsnitlige score per item for hver symptomgruppe (den totale score/antal spørgsmål) hhv. 2,28 for negativ affekt, 2,41 for somatisering og 1,81 for dissociation.

Udover de 26 spørgsmål til TSC svarede kvinderne også på, hvorvidt de oplever 1) synsforstyrrelser/hallucination og om de 2) nogle gange bliver helt lammet af angst og er ude af stand til at rejse sig eller gå.

22,8 % af kvinderne oplever 'nogle gange' synsforstyrrelser/hallucinationer, 6,3 % oplever dette 'ofte' og 3,1 % oplever hallucinationer 'meget tit'.

32,3 % af mødrene oplever 'nogle gange' at blive lammet af angst, 7,9 % oplever det 'ofte' og 7,1 % oplever det 'meget tit'.

Graden af somatisering hos mødre blev desuden også målt ud fra SCL-somatisering. Med et cut-off på 1,29 for kvinder (Olsen et al., 2006) besidder 55,6 % af de forfulgte mødre et klinisk niveau af somatisering.

4.5.4 Depression og angst (SCL-depression, HSCL-25)

Ud fra seks items om depression fra SCL har vi undersøgt graden af depression hos mødrene.

Jf. tabel 38 kan det ses, at 69,8 % af kvinderne lider af depression i varierende grad.

Tabel 38: Grad af depression, SCL-depression

Grad af depression	Antal kvinder (%)
Ingen depression (Score 0-6)	23 (18,3 %)
Tvivlsom depression (Score 7-9)	15 (11,9 %)
Lettere depression (Score 10-11)	9 (7,1 %)
Moderat depression (Score 12-15)	27 (21,4 %)
Middelsvær til svær depression (Score 16-24)	52 (41,3 %)
Total	126 (100 %)

(Inddeling fra Bech, 2011)

Yderligere har vi også undersøgt depression ud fra HSCL-25. Ud fra denne skala har 75,6 % af mødrene i undersøgelsen, hvad der svarer til depression, idet de scorer højere end et cut-off på 1,75. Desuden viser det sig ud fra HSCL-25 subskala om angst, at 60,2 % af kvinderne lider af angst.

4.5.5 Angst for angsten (ASI)

Som det ses i bilag 1 er den gennemsnitlige score på ASI hos kvinderne i denne undersøgelse 31,22. Til sammenligning har Taylor et al. (1992) undersøgt 'angsten for angstsymptomer' hos 313 amerikanere med forskellige angstlidelser. Mødrenes score på 31,22 ligger tæt op ad Taylors et al. resultater for PTSD-ramte, hvor den gennemsnitlige score er på 31,6.

Mødrenes score er desuden højere end for Taylors et al. resultater med et gennemsnit på 26,2 ved generaliseret angst, 25,4 ved OCD, 24,9 ved social fobi og 16,1 ved simple fobier, men lavere end den gennemsnitlige score på 36,6, der ses ved panikangst.

5.5.6 Affektregulering (ARC)

Mødrenes gennemsnitlige score for affektregulering fordelt på de tre subskalaer dyskontrol, refleksion og suppression kan ses i bilag 1.

Den gennemsnitlige score per item er 3,59 for dyskontrol, 4,57 for refleksion og 3,33 for suppression. Kvinderne angiver således, at de for det meste kan kontrollere deres følelser, at de reflekterer meget over deres følelser, og for det meste ikke gør brug af suppression.

4.5.7 Tilknytning (RAAS)

Ud fra mødrenes besvarelse af RAAS med tanke på, hvordan de havde det, *før* de blev udsat for vold af deres tidligere partner, har vi beregnet fordelingen af de fire tilknytningstyper.

Som det fremgår af tabel 39, var 62 % af kvinderne, før volden begyndte, sikkert tilknyttede, 14,9 % var overinvolverede i deres tilknytning, 2,5 % var distancerede og 7,4 % var ængstelig tilknyttede. Lige knap ¼ af kvinderne var således usikkert tilknyttede. 13,2 % kunne ikke kategoriseres, da deres besvarelse lå på medianværdien.

Ved en sikker tilknytning besiddes et positivt billede af sig selv og andre, mens man ved en ængstelig tilknytning har et negativt billede af en selv og andre. Ved en overinvolveret tilknytning har man et negativt selvbillede men et positivt billede af andre, mens man ved en distanceret tilknytning har et positivt selvbillede og et negativt billede af andre.

Amerikanske repræsentative studier af normalbefolkningen har fundet, at den sikre tilknytningsstil repræsenterer 59 % af normalbefolkningen (Mickelson, Kessler & Shaver, 1997), hvilket stemmer godt overens med de 62 % af de forfulgte mødre, som før volden var sikkert tilknyttede.

Ser man til gengæld på tabel 40 fremgår det af kvindernes besvarelse af RAAS ud fra, hvordan de har det på nuværende tidspunkt, at kun 32,5 % af kvinderne nu er sikkert tilknyttede, 17,5 % er nu overinvolveret i deres tilknytning, 6,7 % har nu en distanceret tilknytningsstil og hele 30,8 % er ængstelig tilknyttede.

Med forbehold for at besvarelsen på RAAS-før volden er retrospektiv ses altså en væsentlig ændring i tilknytningsstile hos kvinderne, idet hele 55 % af kvinderne nu er usikkert tilknyttede.

Tabel 39: Tilknytningsstil *før* volden begyndte (n = 121)

Sikker tilknytning 75 (62,0 %)	Overinvolveret tilknytning 18 (14,9 %)
Distanceret tilknytning 3 (2,5 %)	Ængstelig tilknytning 9 (7,4 %)

Tabel 40: Tilknytningsstil *nu* (n = 120)

Sikker tilknytning 39 (32,5 %)	Overinvolveret tilknytning 21 (17,5 %)
Distanceret tilknytning 8 (6,7 %)	Ængstelig tilknytning 37 (30,8 %)

4.5.8 Coping (CERQ-short)

Ud fra CERQ-short har vi undersøgt mødrenes copingstrategier vedr. selvbefredelse, accept, rumination, positiv refokus (at tænke på positive oplevelser i stedet for, hvad der egentlig skete), planlægning (hvad man skal gøre for at håndtere den negative oplevelse), positiv revurdering (at tænke på oplevelsen på en positiv måde; at oplevelsen kan bidrage til personlig udvikling), perspektivering (nedtoning af vigtigheden af oplevelsen), katastrofetænkning og bebrejdelse af andre.

Som det fremgår af bilag 1, optræder der ved subskalaerne 'Revurdering' og 'Perspektivering' lave alfa-værdier på hhv. 0,58 og 0,51. En del af forklaringen på de lave værdier kan være, at de er beregnet ud fra kun to items fra hver skala. Resultaterne fra de to subskalaer bør dog behandles med forsigtighed.

I tabel 41 ses den gennemsnitlige score for de forfulgte mødres brug af de forskellige copingstrategier. Jo højere score, des mere bruges strategien. Til sammenligning viser tabel 41 også resultaterne fra valideringsstudiet af CERQ-short (Garnefski & Kraaij, 2006), hvor skalaen er testet på 611 voksne fra den generelle hollandske population.

Jf. tabel 41 gør de forfulgte kvinder i højere grad brug af alle copingstrategierne undtagen selvbefredelse og at sætte sin oplevelse i perspektiv. Det er således værd at bemærke, at det netop ikke er selvbefredelse, som kvinderne gør mest brug af, hvilket man ellers kunne forestille sig, når forfølgeren er en tidligere partner.

Den høje score hos de forfulgte mødre kan tænkes at skyldes, at flere af kvinderne aktuelt befinder sig i den stressede og truende situation, hvorimod ved den generelle population har respondenterne overvejet, hvad de generelt gør efter en stressende/truende begivenhed.

If. Garnefski & Kraaij (2006) er brugen af rumination, selvbefredelse og katastrofetænkning relateret til flere depressions- og angstsymptomer, mens positiv revurdering er relateret til færre symptomer. Især ved rumination scorer de forfulgte mødre højt.

Tabel 41: Copingstrategier (n =118)

	Forfulgte mødre Gennemsnit (SD)	Generel population Gennemsnit (SD)
Selvbefredelse	4,19 (2,24)	4,13 (1,81)
Accept	6,42 (2,69)	5,49 (2,14)
Rumination	6,07 (2,18)	4,98 (2,04)
Positiv refokus	6,23 (2,12)	4,54 (1,94)
Planlægning	7,61 (2,16)	6,05 (2,12)
Positiv revurdering	7,19 (2,20)	6,23 (2,25)
Perspektivering	4,94 (1,99)	5,85 (2,16)
Katastrofetænkning	4,84 (2,16)	3,30 (1,64)
Befredelse af andre	4,65 (2,65)	3,10 (1,53)

4.5.9 Afhængighed/misbrug (AUDIT-4)

Mængden af alkoholforbrug er vurderet ud fra kvindernes besvarelse af AUDIT-4. I tabel 42, 43 og 44 vises det, hvor meget alkohol kvinderne i denne undersøgelse drikker.

Tabel 42: Indtagelse af alkohol (n =118)

Hvor ofte drikker du noget, som indeholder alkohol?	Antal kvinder (%)
Aldrig	22 (18,6 %)
En gang om måneden eller sjældnere	52 (44,1 %)
2-4 gange om måneden	23 (19,5 %)
2-3 gange om ugen	12 (10,2 %)
4-7 gange om ugen	9 (7,6 %)

Tabel 43: Alkoholindtagelse på dage, hvor man typisk drikker (n =118)

Hvor mange genstande drikker du typisk på en dag, hvor du drikker alkohol?	Antal kvinder (%)
1 eller 2	74 (62,7 %)
3 eller 4	26 (22,0 %)
5 eller 6	14 (11,9 %)
7 til 9	3 (2,5 %)
10 eller flere	1 (0,8 %)

Tabel 44: Indtagelse af alkohol ved én lejlighed (n =118)

Hvor ofte drikker du 6 genstande eller mere ved én lejlighed?	Antal kvinder (%)
Aldrig	44 (37,3 %)
Sjældnere end hver måned	64 (54,2 %)
Hver måned	7 (5,9 %)
Hver uge	3 (2,5 %)
Dagligt eller næsten dagligt	0 (0 %)

Ifølge Gual et al. (2002) udviser kvinder en risikabel drikkeadfærd ('risky drinking'), hvis der scores 5 eller derover på denne skala. Jf. bilag 1 scorer kvinderne i denne undersøgelse gennemsnitlig 2,95.

18,6 % af mødrene i denne undersøgelse scorer 5 eller mere og ser således ud til at have problemer med alkohol. Dette ligger lidt højere end de 10,2 % af kvinderne i undersøgelsen af Gual et al. (2002), hvor kvinder havde en gennemsnitsalder på 44,4 år (SD 14,4, varierende fra 18-81 år).

Ud over alkoholindtag spurgte vi også ind til andre former for afhængighed/misbrug. 118 kvinder har besvaret disse sidste spørgsmål.

Hvad angår rygning svarer 64 kvinder, svarende til 54,2 %, at de ikke ryger. Hos de 54 kvinder, som ryger, ryger de gennemsnitlig 15 cigaretter om dagen (SD 7,8), varierende fra 2 til 40 cigaretter om dagen.

Tre ud af 118 kvinder (2,5 %) har taget stoffer (hash, kokain og andet) inden for den sidste måned. Dette har de gjort hhv. 15, 20 og 30 gange.

Derudover blev kvinderne også spurgt ind til, hvor ofte de overspiser (indtil kvalmegrænsen). Her svarer 57,6 % af kvinderne, at det aldrig sker. 18,6 % angiver, at det sker 'en gang om måneden eller sjældnere', 10,2 % svarer '2-4 gange om måneden', og 13,6 % svarer '2-3 gange om ugen'.

4.6 Opsamling af resultater

Denne rapport har ud fra 18 standardiserede spørgeskemaer samt diverse supplerende spørgsmål belyst livssituationen for 196 danske mødre, der er udsat for stalking fra faderen til deres børn.

Mange af kvinderne har i deres daværende forhold til faderen til deres børn oplevet høj grad af verbale og emotionelle overgreb, at blive isoleret fra venner og familie og har levet med en manipulerende og dominerende mand. Inden for det sidste år af forholdet oplevede knap 37 % af kvinderne, at de blev udsat for vold ved konflikter, og ¼ af kvinderne oplevede, at deres daværende partner udsatte dem for seksuel tvang. Desuden har 158 af kvinderne angivet at have oplevet vold i forholdet.

Lige knap 70 % af mødrene forventer, at de fremover skal have kontakt med deres stalker pga. fælles børn. 81 af kvinderne har angivet, at de deler forældremyndigheden over børnene med den mand, som forfølger dem, og i seks tilfælde har forfølgeren den fulde forældremyndighed over børnene.

Omfanget af chikane og forfølgelsen er stort. Som eksempler på chikane kan nævnes, at knap 2/3 af kvinderne har oplevet, at forfølgeren har ringet til dem, når de ikke ønskede det, og hos knap 60 % er forfølgeren kommet hjem til kvinden, når hun ikke ønskede det. Knap halvdelen har oplevet, at stalkeren har fulgt efter dem, og 55,9 % angiver, at forfølgeren har overvåget dem. Tolv procent af mødrene har oplevet, at deres forfølger har overskredet et polititilhold. Hertil kommer chikane via uønskede breve, mails, utallige telefonopkald og sms'er.

Mht. voldelig adfærd har over halvdelen af forfølgerne truet med at gøre skade, og over halvdelen har forsøgt at skade kvinderne fysisk. Hos ¼ af kvinderne er det lykkedes forfølgeren at skade kvinden fysisk. Hertil skal tilføjes det store omfang af den mere subtile stalking, som kvinderne oplever fra deres forfølger via de offentlige myndigheder og børnene, og det er netop denne stalking, som kvinderne gentagende gange udtrykker, er det mest belastende for dem, da det koster tid (fx fra arbejde), penge og overskud, som burde gå til børnene. Som eksempel kan nævnes, at flere af forfølgerne end mødrene har rejst sager både ved Statsforvaltningen og ved domstolen, og forfølgerne gør det typisk mange flere gange end kvinderne. Flertallet af kvinderne oplever, at de sociale myndigheder og offentlige systemer såsom Statsforvaltningen, politiet, domstolen og politiet ikke kan gøre noget for at hjælpe eller beskytte kvinderne. Tværtimod bliver kvinderne flere gange tvunget til at møde deres stalker ved samværsret eller andre sammenhænge, fx ved

sagsbehandling. Kvinderne føler stor afmagt som mødre, idet de står til og ser på, at deres børn belastes af situationen, og flere af mødrene oplever, at først når deres børn har fået det rigtig skidt, skrider de sociale myndigheder til handling. Børnene bliver vagtsomme, nervøse, nogle angste for om mor skal dø, og størstedelen af børnene trækker sig ind i sig selv, mens andre bliver udadreagerende og kommer i konflikter med såvel jævnaldrene som voksne.

Kvinderne beskriver det som en drænende kamp konstant at skulle dokumentere alle stalkerens overgreb, at kontakte offentlige som private instanser for at søge hjælp og samtidig forsøge at skærme sit barn for situationens alvor. Generelt føler de sig mest anerkendt og støttet af familie og af private fagpersoner og organisationer. Ved kontakten med de offentlige systemer oplever de, at stalkingen og den psykiske vold ikke bliver anerkendt eller, og hvis situationens alvor erkendes, er der oftest ikke noget hjælp at få. Kvinderne føler sig svigtet af systemet, som ikke kan hjælpe dem, men kræver, at de samarbejder med forfølger pga. børnene.

Netop pga. børnene angiver flere af kvinderne, at de ikke kan/må flygte fra manden. Til trods herfor er næsten 1/3 af kvinderne i en periode gået under jorden, andre anskaffer sig hund, sikkerheds- og overvågningsudstyr, flytter, får hemmelig adresse eller skifter telefonnummer. Knap halvdelen af kvinderne har været på krisecenter og over 87 % af mødrene har gået til psykolog, terapeut eller psykiater pga. forfølgelsen. Hertil kan nævnes, at flere af kvinderne gennemsnitlig har gæld på mere end 120.000 kr. pga. stalkingen alene.

Konsekvenserne af stalkingen for kvinderne mærkes også i deres funktionsniveau og daglige aktiviteter. Ud fra et standardiseret mål for funktionsproblemer har mere end 77 % af mødrene i denne undersøgelse en behandlingskrævende funktionsnedsættelse, det være sig enten ift. arbejds-, fritids- og/eller familieliv. Ved vurderingen af kvindernes helbredstilstand ud fra et andet standardiseret mål for funktionsniveau har 73 % af kvinderne problemer med deres dagligdagsaktiviteter med arbejde, familie og fritid. Disse forhold kan tænkes at afspejle kvindernes jobsituation, idet knap 1/3 af kvinderne enten er sygemeldt, førtidspensionist eller i flexjob, 13 % er arbejdssøgende og godt 1/3 af kvinderne er i arbejde.

Herudover dør størstedelen af kvinderne med problemer med smerter i større eller mindre grad. Flere kender årsagerne til smerterne, som for nogle er fysiske, men mange tilkendegiver også, at de ved, at smerterne kommer af deres stressfulde livssituation og den psykiske belastning, de er udsat for. Desuden viser det sig, at over halvdelen af mødrene besidder et klinisk niveau af somatisering.

Samlet set har mødrene mange psykiske problemer som følge af stalkingen fra faderen til deres børn. Mødrene udviser især høj grad af psykopatologi i form af PTSD, angst og depression. Så godt som alle mødrene opfylder stressorkriteriet for PTSD. Over $\frac{3}{4}$ af mødre opfylder kriterierne for en PTSD-diagnose, og i tillæg hertil opfylder yderligere 17,3 % af mødrene kriterierne for subklinisk PTSD (opfyldelse af to af de tre kriterier).

Knap 70 % af mødrene har oplevet tonisk immobilitet på et tidspunkt under forfølgelsen, og omkring 70 % af mødre ser ud til at lide af depression og mere end 60 % af angst. Det høje angstniveau hos kvinderne ser ud til at stemme også overens med, at mange opfylder PTSD-kriterierne.

Ud over dette ser det ud til, at mange af mødre har ændret tilknytningsstil som følge af deres oplevelser. Før volden begyndte, var 62 % af kvinderne var sikkert tilknyttede og knap 25 % var usikkert tilknyttet, men på nuværende tidspunkt, er hele 55 % af mødrene usikkert tilknyttede mod 32,5 %, som er sikkert tilknyttede. Af de usikkert tilknyttede dominerer den ængstelige tilknytningsstil (30,8 %).

Overvejende oplever mødre, at de får social støtte fra venner og familie, men til trods herfor føler op mod 72 % af kvinderne sig til tider svigtet af folk, som de regnede med ville støtte dem.

I henhold til copingstrategier gør kvinderne mest brug af planlægning og mindst brug af selvbebrejdelse og bebrejdelse af andre. Derudover gør kvinderne i høj grad af positiv refokus og revurdering samt accept af situationen men også i høj grad rumination.

Ved undersøgelse af afhængighed eller misbrug ses det, at kvinder ikke har det store forbrug af alkohol eller andre rusmidler.

4.7 Mødrenes vurdering af spørgeskemaet

Ved afslutningen af spørgeskemaet havde mødrene mulighed for at vurdere kvaliteten af skemaet som helhed.

Kvinderne har vurderet på en skala fra 1-10 (1 = ”Meget let” og 10 = ”Meget svært, jeg kunne næsten ikke komme igennem det”), hvor belastende det har været at udfylde spørgeskemaet. Fordelingen ses i tabel 45. Gennemsnittet for belastningsgraden af spørgeskemaet er 5,76 (SD 2,7), og middeltallet er 6, hvilket vil sige, at halvdelen af kvinderne har vurderet belastningen til at være mindre end 6 og den anden halvdel har vurderet belastningsgraden til at være mere end 6.

Tabel 45: Spørgeskemaets belastningsgrad

	Antal kvinder (%)
1	10 (8,8 %)
2	4 (3,5 %)
3	14 (12,4 %)
4	8 (7,1 %)
5	20 (17,7 %)
6	8 (7,1 %)
7	14 (12,4 %)
8	15 (13,3 %)
9	7 (6,2 %)
10	13 (11,5 %)
Total	113 (100,0 %)

118 kvinder har angivet, om de har fortrudt, at de har brugt tiden på at udfylde spørgeskemaet.

Hertil svarer 92,4 %, at de ikke har fortrudt det, 2,5 % har fortrudt at have brugt tiden på skemaet, og 5,1 % har svaret ”Ved ikke”.

87,3 % af kvinderne har svaret, at de gerne ville anbefale en anden kvinde, der bliver stalket, at udfylde skemaet, mens 1,7 % ikke ville, og 11,0 % har svaret ”Ved ikke”.

Selvom spørgeskemaet således ikke har været helt nemt at udfylde for kvinderne, er størstedelen af dem tilfredse med at have gjort det.

Udover deres tilfredshed med spørgeskemaet havde kvinderne mulighed for at nævne emner, som de syntes, at undersøgelsen ikke har været inde på, men som den burde have berørt. Her blev nævnt:

- Mere eksplicite spørgsmål om kvindernes kamp for at få støttet/hjælp fra det offentlige system
- Spørgsmål om, hvordan deres forfølger manipulerer med andre mennesker
- Uddybende spørgsmål om samværsforholdet mellem forfølger og børn samt lovgivningen på området
- Spørgsmål om, hvorvidt deres forfølger stalker flere personer (fx andre ekskærester, børnene eller anden familie eller pædagoger, der arbejder med børnene)
- Spørgsmål om, hvordan situationen har ændret sig over tid frem for kun spørgsmål vedr. kvindernes nuværende situation
- Spørgsmål om, hvad stalkingen gør ved kvinderne som person og ikke kun som mor, fx hvilke konsekvenser stalkingen har haft for kvindens arbejdsliv, uddannelsesforløb og sociale liv

5. AFRUNDING

Overordnet set har kvinderne været tilfredse med at bruge tiden på at udfylde spørgeskemaet, selvom det for mange var hårdt at komme igennem. Længden og sværhedsgraden af spørgeskemaet kan være med til at forklare frafaldet af respondenter fra 196 til 118 undervejs, og man kan overveje, om netop dem, der ikke har kunnet færdiggøre spørgeskemaet, har haft det værre, end hvad resultaterne i denne rapport viser.

Vi ved, at besvarelsen for mange har været belastende at komme igennem, og vi skylder en stor tak til alle de mødre, der har hjulpet os til, at denne undersøgelse kunne blive til noget.

Denne undersøgelse udmærker sig ved, så vidt vi er orienteret, at være den første empiriske undersøgelse af sin slags, der undersøger en stor gruppe *mødre*, som udsættes for *stalking af faderen til deres børn*⁷. Rapporten sætter fokus på de psykologiske konsekvenser, som denne type partnerstalking har for mødrene. Derudover klarlægger rapport, dels at netop denne type af stalking viser sig at have særlige karakteristika, som fagfolk såvel private som offentlige fremover bør være opmærksomme på, og dels at de stalkingramte kvinder har brug for hjælp, især stalkingens kompleksitet og barnets tarv taget i betragtning.

⁷ Tidligere studier har fokuseret på stalking af en tidligere partner, uanset om de har børn sammen eller ej, se her fx Basile et al (2004) eller Logan & Wakker (2010).

6. REFERENCER

- Abrams, K. M. & Robinson, G. E. (2002). Occupational Effects of Stalking. *Canadian Journal of Psychiatry*, 47(5), 468-472.
- Adams, B. N. (1965). Coercion and consensus theories: Some unresolved issues. *American Journal of Sociology*, 71, 714-716.
- Arbuckle, R. et al., (2009). The psychometric validation of the Sheehan Disability Scale (SDS) in patients with bipolar disorder. *Psychiatry Research* 165, 163-174.
- Bartholomew, K. & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Basile, K., Arias, I., Desai, S. & Thompson, M. (2004). The differential association of intimate partner physical, sexual, psychological, and stalking violence and posttraumatic stress symptoms in a nationally representative sample of women. *Journal of Traumatic Stress*, 17, 413-421.
- Bech, P. (2011). *Klinisk psykometri*. København: Munksgaard Danmark.
- Beck, N. & Elklit, A. (2012). *Ud af voldens skygge. Evaluering af rådgivning og behandlingseffekt*. Odense: Videnscenter for Psykotraumatologi, Syddansk Universitet.
- Bell, M. E. et al. (2008). Assessing the Risk of Future Psychological Abuse: Predicting the Accuracy of Battered Women's Predictions. *Journal of Family Violence* 23, 69-80.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York: Basic Books.
- Briere, J. & Runtz, M. (1989). Trauma Symptom Checklist. (TSC-33). *Journal of Interpersonal Violence*, 4, 151-163.

- Budd, T. & Mattinson, J. (2000). *The extent and nature of stalking: findings from the 1998 British Crime Survey*. London: Home Office Research Study 210.
- Coleman, F. (1997). Stalking Behavior and the Cycle of Domestic Violence. *Journal of Interpersonal Violence* 12(3), 420-432.
- Collins, N. (1996). Working Models of Attachment: Implications for Explanation, Emotion, and Behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 810-832.
- Collins, N. L. & Read, S. J. (1990). Adult Attachment, Working Models, and Relationship Quality in Dating Couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663.
- Coser, L. (1956). *The functions of social conflict*. New York: Free Press.
- Dahrendorf, R. (1959). *Class and class conflict in industrial society*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Dam, K. (2005). *Vurdering af EQ-5D, et måleredskab der viser helbredsrelateret livskvalitet*. Danske Fysioterapeuter, Projekt Måleredskaber. København K: Danske Fysioterapeuter.
- Derogatis, L. R. et al. (1974). The Hopkins Symptom Checklist (HSCL): A Self-Report System Inventory. *Behavioral Science*, 19, 1-15.
- Dovelius, A. M., Öberg, J. & Holmberg, S. (2006). *Stalking in Sweden. Prevalence and prevention*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, information og förlag.
- Dressing, H., Kuehner, C. & Gass, P. (2005). Lifetime prevalence and impact of stalking in a European population. Epidemiological data from a middle-sized German City. *British Journal of Psychiatry*, 187, 168-172.
- Elklit, A. (1997). The Aftermath of an Industrial Disaster. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 96, (Suppl., no. 392), 1-25.

- Elklit, A. & Fuglsang, A. K. (2001). *En oversigt over dansk psykotraumatologi*. Dansk Krise- og Katastrofe psykologisk Selskab, København.
- Freidl, W. et al. (2011). Stalking and Health – An Austrian Prevalence Study. *Gesundheitswesen*, e74-e77.
- Garnefski, N. & Kraaij, V. (2006). Cognitive Emotion Regulation Questionnaire – Development of a Short 18-item Version (CERQ-short). *Personality and Individual Differences* 41, 1045-1053.
- Gross, J. J. & John, O. P. (2003). Individual Differences in Two Emotion Regulation Processes: Implications for Affect, Relationships, and Well-Being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(2), 348-362.
- Gual, A. et al. (2002). AUDIT-3 and AUDIT-4: Effectiveness of Two Short Forms of the Alcohol Use Disorders Identification Test. *Alcohol & Alcoholism*, 37(6), 591-596.
- Hall, J. E., Walters, M. L. & Basile, K. C. (2012). Intimate Partner Violence Perpetration by Court-Ordered Men: Distinctions Among Subtypes of Physical Violence, Sexual Violence, Psychological Abuse, and Stalking. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(7), 1374-1395.
- Heidt, J., Marx, B. P. & Forsyth, J. P. (2005). Tonic immobility and childhood sexual abuse: a preliminary report evaluating the sequela of rape-induced paralysis. *Behavior Research and Therapy*, 43, 1157-1171.
- Jensen, M. P. & Karoly, P. (2001). Self-Report Scales and Procedures for Assessing Pain in Adults. I Turk, D. C. & Melzack, R. (Eds.). *Handbook of pain assessment*. Sc Ed (15-34). New York: Guilford Press.
- Johansen, K. B. H., Tjørnhøj-Thomsen, T. & Helweg-Larsen, K. (2013). *Stalking i Danmark. En kortlægning af erfaringer, konsekvenser og støttebehov*. Odense: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.

- Joseph, S., Andrews, B., Williams, R. & Yule, W. (1992). Crisis support and psychiatric symptomatology in adult survivors of the Jupiter cruise ship disaster. *British Journal of Clinical Psychology*, 31, 63-73.
- Kessler, R., Sonnega, A., Bromet, E., Hughes, M. & Nelson, C. B. (1995). Posttraumatic Stress Disorder in the National Comorbidity Survey. *Archives of General Psychiatry* 52(12), 1048-1060.
- Kraaij, V. et al. (2007). The Role of Cognitive Coping in Female Victims of Stalking. *Journal of Interpersonal Violence* 22(12), 1603-1612.
- Krog, T. & Duel, M. (2003). Traume symptom checkliste (TSC). En validering og revidering. *Psykologisk Studieforskningsserie*, 6(4), 1-164.
- Larsen, L. L. (2010). *Stalking – om chikane, forfølgelse og trusler*. København: Nyt Nordisk Forlag/Arnold Busck.
- Leon, A.C., Shear, M.K., Portera, L., Klerman, G.L., (1992). Assessing impairment in patients with panic disorder: the Sheehan Disability Scale. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 27, 78–82.
- Logan, T. K. (2010). *Research on partner stalking: Putting the pieces together*. Lexington, KY: University of Kentucky, Department of Behavioral Science & Center on Drug and Alcohol Research.
- Logan, T. K. & Walker, R. (2010). Toward a Deeper Understanding of the Harms Caused by Partner Stalking. *Violence and Victims*, 25(4), 440-455.
- Logan, T. K., Shannon, L. & Cole, J. (2007). Stalking Victimization in the Context of Intimate Partner Violence. *Violence and Victims*, 22(6), 669-683.

- Main, M., Kaplan, N. & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50(1-2), 66-104.
- McNamara, C. L. & Marsil, D. F. (2012). The Prevalence of Stalking Among College Students: The Disparity Between Researcher- and Self-identified Victimization. *Journal of American College Health*, 60(2), 168-174.
- Mechanic, M. B. et al. (2000). The Impact of Severe Stalking Experienced by Acutely Battered Women: An Examination of Violence, Psychological Symptoms and Strategic Responding. *Violence and Victims*, 15(4), 443-458.
- Mechanic, M. B., Weaver, T. L. & Resick, P. A. (2008). Mental Health Consequences of Intimate Partner Abuse – A Multidimensional Assessment of Four Different Forms of Abuse. *Violence Against Women*, 14(6), 634-654.
- Mickelson, K. D., Kessler, R. C. & Shaver, P. R. (1997). Adult attachment in a nationally representative sample. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(1), 28-36.
- Mohr Carney, M. & Barner, J. R. (2012). Prevalence of Partner Abuse: Rates of Emotional Abuse and Control. *Partner Abuse*, 3(3), 286-335.
- Mollica, R. F., Caspi-Yavin, Y., Bollimi, P., Truong, T., Tor, S. & Lavelle, J. (1992). Harvard Trauma Questionnaire. Validating a cross-cultural instrument for measuring torture, trauma, and posttraumatic stress disorder in Indochinese refugees. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 180, 111-116.
- Moretti, M. M. (2003). *Affect regulation checklist*. Unpublished research measure. Simon Fraser University, Burnaby, British Columbia, Canada.
- Olfson, M., et al. (1996). Subthreshold psychiatric symptoms in a primary care group practice. *Archives of General Psychiatry* 53, 880–886.

- Olsen, L. R., Mortensen, E. L. & Bech, P. (2004). The SCL-90 and SCL-90R versions validated by item response models in a Danish community sample. *Acta Psychiatrica Scandinavica* 110, 225-229.
- Olsen, L. R., Mortensen, E. L. & Bech, P. (2006). Mental distress in the Danish general population. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 113, 477-484.
- Price, D. D., Riley III, J. L. & Wade, J. B. (2001). Psychophysical Approaches to Measurement of the Dimensions and Stages of Pain. I Turk, D. C. & Melzack, R. (Eds.). *Handbook of pain assessment*. Sc Ed (53-75). New York: Guilford Press.
- Purcell, R., Pathé, M. & Mullen, P. E. (2002). The prevalence and nature of stalking in the Australian community. *Australkian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 36, 114-120.
- Reid Meloy, J. (2007). Editorial. Stalking: the State of the Science. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 17, 1-7.
- Reiss, S., Peterson, R. A., Gursky, D. M. & McNally, R. J. (1986). Anxiety sensitivity, anxiety frequency and the prediction of fearfulness. *Behavior, Research and Therapy*, 24, 1-8.
- Tambour Jørgensen, T. (2013). *Omfanget og karakteren af stalking – En befolkningsundersøgelse*. København: Justitsministeriets forskningskontor.
- Tjaden, P. & Thoennes, N. (1998). *Stalking in America: Findings From the National Violence Against Women Survey*. Washington, DC: National Institute of Justice Centers for Disease Control and Prevention.
- Scanzoni, J. (1972). *Sexual bargaining*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

- Sheehan, K. C. & Sheehan, D. V. (2008). Assessing treatment effects in clinical trials with the Discan metric of the Sheehan Disability Scale. *International Clinical Psychopharmacology*, 23, 70-83.
- Shields, A. M. & Cicchetti, D. (1995). *The development of an emotion regulation assessment battery: Reliability and validity among at-risk grade-school children*. Poster presented at the Society for Research in Child Development. Indianapolis, IN.
- Simmel, G. (1955). *Conflict and the web of group affiliations*. Glencoe, IL: Free Press.
- Spitzberg, B. H. & Cupach, W. R. (2007): The state of the art of stalking: Taking stock of the emerging literature. *Aggression and Violent Behavior*, 12, 64-86.
- Straus, M. (1979). Measuring intrafamily conflict and violence: The Conflict Tactics Scales. *Journal of Marriage and the Family*, 41, 75-88.
- Strauss, M. A. et al. (1996). The Revised Conflict Tactics Scales (CTS2): Development and Preliminary Psychometric Data. *Journal of Family Issues* 17(3), 283-316.
- Sørensen, J., Davidsen, M., Gudex, C., Pedersen, K. M. & Brønnum-Hansen, H. (2009). Danish EQ-5D population norms. *Scandinavian Journal of Public Health*, 37, 467-474.
- Taylor, S., Koch, W. J. & McNally, R. J. (1992). How Does Anxiety Sensitivity Vary Across The Anxiety Disorders? *Journal of Anxiety Disorders*, 6, 249-259.
- Tolman, T. R. (1989). The development of measures of psychological maltreatment of women by their male partners. *Violence & Victims*, 4, 159-177.
- Tolman, R. M. (1999). The Validation of the Psychological Maltreatment of Women Inventory. *Violence and Victims*, 14(1), 25-37.

BILAG 1 – Deskriptiv statistik og intern validitet for spørgeskemaer

Spørgeskema	Subskala	Rækkevidde	Gennemsnit	SD	N	Antal items	α
EG-5D	-	5-14	8,22	1,80	185	5	0,71
SDS	-	0-30	16,65	8,34	184	3	0,87
VAS	-	4-36	21,57	6,80	141	4	0,77
ASI	-	0-60	31,22	14,00	151	16	0,92
SBC	Voldelig adfærd	13-53	18,49	6,80	145	13	0,82
	Chikane	12-62	22,17	10,03	145	12	0,87
	Total	25-111	40,66	15,31	145	25	0,90
PMWI	Emotionelle og verbale overgreb	7-42	31,28	5,25	144	7	0,85
	Dominans og isolation	6-36	22,91	6,55	144	6	0,85
	Total	13-78	54,19	10,71	144	13	0,90
CTS-2	Forhandling	1-18	8,88	4,22	96	4	0,68
	Psykologisk aggression	1-18	8,45	4,90	97	4	0,72
	Kvæstelser	1-15	4,80	3,10	79	4	0,45
	Vold	1-22	7,35	5,53	51	8	0,79
	Seksuel tvang	1-7	4,51	1,65	35	2	0,06
	Total	1-68	24,15	15,55	107	22	0,89
CSS6	-	13-42	30,20	6,95	128	6	0,75
HTQ-17	Invasion	6-20	14,43	3,07	127	5	0,76
	Undgåelse	7-28	18,48	4,42	127	7	0,78
	Vagtsomhed	7-20	15,52	2,90	127	5	0,71
	Total	23-68	48,43	9,16	127	17	0,89
TSC-26	Negativ affekt	10-40	22,75	6,56	127	10	0,88
	Somatisering	12-44	26,53	6,91	127	11	0,85
	Dissociation	5-20	9,06	3,42	127	5	0,79
	Total	31-104	58,34	15,19	127	26	0,93

ARC	Affektdyskontrol	4-24	14,34	5,64	127	4	0,90
	Affektrefleksion	7-24	18,29	4,12	127	4	0,77
	Affektsuppression	4-24	13,33	4,98	127	4	0,80
SCL-somatisering	-	0-36	14,51	8,29	126	9	0,84
SCL-depression	-	0-24	13,24	6,65	126	6	0,92
RAAS (Før vold)	Nærhed/ Afhængighed	20-58	43,98	7,65	121	12	0,72
	Ængstelighed	6-30	15,49	5,82	121	6	0,79
RAAS (Nu)	Nærhed/ Afhængighed	18-58	36,78	8,06	120	12	0,78
	Ængstelighed	6-30	18,87	6,64	120	6	0,86
TIS	-	0-24	15,59	6,11	119	4	0,84
CERQ-short	Selvbekræftelse	2-10	4,19	2,24	118	2	0,83
	Accept	2-10	6,42	2,69	118	2	0,83
	Rumination	2-10	6,07	2,18	118	2	0,76
	Positiv refokus	2-10	6,23	2,12	118	2	0,82
	Planlægning	2-10	7,61	2,16	118	2	0,80
	Revurdering	2-10	7,19	2,20	118	2	0,58
	Perspektivering	2-10	4,94	1,99	118	2	0,51
	Katastrofe-tænkning	2-10	4,84	2,16	118	2	0,91
	Bekræftelse af andre	2-10	4,65	2,65	118	2	0,89
HSCL-25	Angst	10-38	21,30	6,95	118	10	0,91
	Depression	15-58	34,10	10,21	118	15	0,91
	Total	27-95	55,40	15,92	118	25	0,94
Audit 4	-	0-12	2,95	2,48	118	4	0,65

ISBN:
978-87-92646-76-7
87-92646-76-X
EAN:
5798000424098